Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIV. - BROJ 7.

UREDNIKOVA POŠTA

SRETAN USKRS I USKRSNE BLAGDANE želi uredništvo i uprava svim svojim suradnicima, pretplatnicima i prijateljima!

DAPHNIS — VISOKO. Tvoje posljednje pjesme uvrštavam skoro sve. I ova druga pošiljka me je vrlo obradovala. Od poslanih bi mogle sve u »Luč«, ali i ovo je mislim dosta. Samo nastavi i javi mi se opet.

»ZLATAREVO ZLATO«. »Zlatarevo zlato«, dobio sam par pjesama sa ovim potpisom uz molbu da ih uvrstim u Luč ili da o njima dadem svoj sud. Žao mi je, da to ne mogu učiniti. Naime mi iz principa ne odgovaramo na anonimne dopise. Ako i tajanstveno »Zlatarevo zlato« o tome malo porazmisli, uvidjeti će da je ovo stanovište sasvim ispravno.

I. B. SUMIĆ. Hvala Ti na suradnji. Ti mi uvijek ostaješ vjeran. Ne ljutim se ja ni malo, a najmanje na te. Ako se katkat i ljutim, ono se ljutim na koješta drugo. Žao mi je da Ti ne mogu odmah pisati, ali nemaš pojma, kako dani lete. Čim se čovjek okrene ode lijepo vrijeme, pa se zato moram žuriti, da pretplatnici dobiju »Luč« prije Uskrsa. A nije dosta da »Luč« bude gotova s moje strane par dana prije. Tu su Ti tiskara i ekspedit. U tiskari malo zapne, u ekspeditu malo, pa je pokora gotova. Toliko, tek da znaš i da ne misliš da sam toliki grešnik. Inače ne boj se, Ja Ti svojom glavom jamčim, da se neće ni ovakovo zakašnjenje, kao što je bilo sa prošlim brojem, tako skoro desiti. Inače mislim, da ćeš već sa ovim brojem biti zadovoljan. Pa tek je mjesec mart, a mi imamo sedam brojeva, dok smo lanjske godine u ovo doba imali tek pet brojeva. Međutim nadam se, da ću Ti doskora pisati jedno malo opširnije pismo.

M. V. I. — V. Mislim, da si u prošlim brojevima bio zadovoljan sa »Internacionalnim pregledom«. U narednim brojevima će ta rubrika također biti opširna. U ovom broju imam članke, koji bi, da su kraći, spadali u tu rubriku, a ovakoih donosim u glavnom dijelu lista. Internacionalni sekretar Lige mi je obećao, da će u buduće nastojati, da po svojim dosta velikim vezama pribavi što više vijesti. Tebi zahvaljujem na suradnji i želim, da i dalje nastaviš, jer zbilja dobro pišeš stvari iz toga područja. Sa drugim stvarima bio si nešto malo manje sreće. Međutim javljaj se i daljie i sa ovom vrstom suradnje.

M. M. — Ti si ovaj put poslao šest stvari. Izabrao sam tri najbolje. Ona pjesma »Majka... sinu« ne može ući, jer rekoše ljudi, da se to ne smije, jer da su po srijedi prijateljski obziri.

J. A. M. — SKOPLJE. Onaj jedan prikaz sam, kako si valjda već vidio, uvrstio u prošli broj. Onaj drugi sam sačuvao, da ga uvrstim eventualno u ovaj broj. Ponovno sam pročitao i vidim, da nema općenite važnosti. Mislim da se nećeš ljutiti radi ove odluke. Inače mogu Ti saopćiti, da su se Tvoje ostale stvari nekima naročito svidjele, Ti si vrijedan mladić i mislim, da je suvišno, da Ti preporučujem, da se opet javiš.

M. T. MARIĆ. Tvoje su se pjesme bile negdje zametnule te sam ih tek sada dobio. Mogu Ti reći, da sam se obradovao ovim pjesmama. Da me krivo ne razumiješ, nisam se naročito obradovao ovim pjesmama, već radi toga što sam vidio, da Ti stih vrlo glatko teče. I inače stihovi Ti nisu loši. Da nemaš nekih banalnih i usiljenih i nepotrebnih ukrasa, kao

»Obalama krotko šume ananasi,«

uvrstio bi obje pjesme. Popravljati ih neću, jer i onako od Tebe očekujem bolje stvari, koje neću morati tek popravljati. Mir Božji i javi mi se skoro.

UPRAVA: Zagreb, Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata. — »Luč« izlazi svaki mjesec.
PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.
UREDNIŠTVO: Zagreb, Kaptol 27. I. — Na uredništvo se šalje suradnja za list.
»LUČ« UREĐUJE Ivo Bogdan, stud. rer. com. — Za uredništvo odgovara: dr. Mijo Maričić, Zagreb, Preradovićeva ul. 37.
TISKARA »MERKANTILE« (Gj. Jutriša i drugovi) Zagreb, Ilica 35.

LUČ

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIV. ZAGREB, MART 1929. BROJ 7.

PAPA JE SLOBODAN

11. februara ove godine potpisan je u apostolskoj palači Lateranskoj ugovor između sv. Stolice i kraljevine Italije, kojim se rješava rimsko pitanje i s tim u savezu i konkordat, te financijska konvencija. Politički ugovor kojim se rješava rimsko pitanje je od općenite važnosti za sav svijet, što je najbolje pokazala činjenica, da je bio s ovog ili s onog stanovišta komentiran u svim zem-

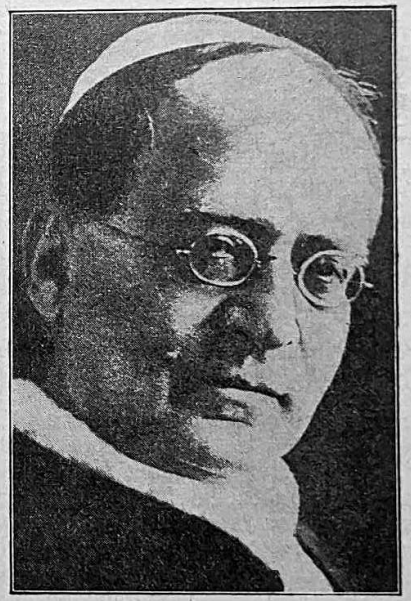

ljama svijeta. Premda njegov sadržaj nije službeno objavljen, može se prema poluslužbenim obavještenjima zaključivati da u najvažnijim točkama Italija priznaje Papin suverenitet na izvjesnom području, a Papa priznaje kraljevinu Italiju u njenom današnjem opsegu. Tako je s jedne strane priznata Papi potpuna neovisnost od svake zemaljske vlasti, koja se vidljivo očituje u suverenitetu nad minimalnim područjem, te mu je data mogućnost da i svoje najbliže suradnike oslobodi svake podaničke veze, koja bi ih mogla smetati u vršenju njihove crkvene misije, dok ga s druge strane suverenitet nad tako malenim teritorijem (nešto proširenim vatikanskim područjem) ne će opterećivati suvišnim

političkim brigama i teretima. Papa-suveren imade danas potpunu slobodu, dok Papa-kralj veće države (kao n. pr. nekadanje papinske) ne bi imao u današnje doba uz sadanje teške nacijonalno-političke sukobe potrebne slobode u vršenju svoje duhovne misije, jer bi se nužno morao protiv svoje volje naći zapleten u međunarodne i unutarnje političke sukobe. Ostali sporazumi sv. Stolice s Italijom, naime konkordat i financijska konvencija nisu od tako općeg interesa. Konkordat daje Crkvi položaj koji ju u katoličkom narodu i ide, naime državne vjere, te joj daje sva ona prava koje ju idu po kanonskom pravu na školskom i bračnom području. Najvažnija posljedica konkordata jest, da postoji opet država, koja stoji na konfesionalnom stanovištu. Time se Italija diferensira odsele od ogromne većine država, a osobito od lajicističkih, jer temeljni princip njenog zakonodavstva je baš posve protivan onome lajicističkih država. Ta konfesijonalnost nalazi naročiti izražaj u tome, da će nekatoličke vjere imati tek položaj toleriranih, da apostazirani svećenici ne će moći imati važnijih državnih službi, da se pontifikalni karakter Rima kao sjedišta Papinog, mora poštivati i ukloniti sve što bi bilo tome protivno (spomenik Giordana Bruna, spomen ploče drugim hereticima i t.d .), te da se konačno daje jednaka zaštita kao vojničkoj i svećeničkoj uniformi. Nabrojili smo namjerice takove osobite pogodnosti, koje se ne podrazumijevaju u pojmu saglasnosti kanonskog i svjetovnog zakonodavstva ili se bar ne podrazumijevaju onako kao juridička osobnost redova i civilna valjanost crkvenog braka. Financijska konvencija konačno fiksira odštetu Papi za dohotke, koje je sv. Stolica izgubila gubitkom Papinske države. Ta odšteta bi imala da iznosi 1 milijardu i 750 milijuna lira.

Potpisom političkog ugovora sv. Stolice s Italijom, a kojim se rješava rimsko pitanje otvorena je nova epoha u crkvenoj historiji, a zaključena ona koja se kretala u znaku rimskog pitanja. Zapravo u svojoj biti rimsko pitanje kao pitanje opsega i nužda papinskog svjetovnog suvereniteta (Principato civile, kako se obično papinski dokumenti izražavaju) otvoreno je već tamo od francuske revolucije i zatočenja Pije VI. Čitava prva polovica XIX. vij. nije za Papinstvo no teška borba za svoju neovisnost protiv revolucije. Kada je konačno 1860. i 1870. Papinska država definitivno nasilnim putem i protiv volje velikog dijela pučanstva prisajedinjena Italiji sv. Stolica izgubila je tradicijonalnu garanciju svoje slobode, koja je gotovo nepromijenjena postojala i stajala na njenom braniku kroz 1100 godina. 1870. su se doduše već bile pojavile na površini konture modernog državnog i uopće javnog života, ali još nije stara policajna država završila svoj život. Još je Crkva Božja morala da nosi terete Placita i Exequatura, pa je stoga i prisajedinjenje Papine rezidencije jednoj od tih država ozbiljno ugrožavalo slobodu i nezavisnost Učitelja sviju vjernih. Još nije bila započela ona vladavina internacijonalnog javnog mnijenja, koja je u mnogočem Crkvi donijela zla, ali je donijela i mnogo dobra odstranivši sve one okove i lance koji su ju nekada sputavali. Italija je doduše dala neke garancije za Papinu slobodu, ali samo s v o j i m zakonom o papinskim garancijama od 13. maja 1871. Taj je doduše Papi priznavao u ž i v a n j e i eksteritorijalitet apostolskih palača, izvjesnu rentu, nepovredivost, suverene privilegije i pravo primanja i odašiljanja diplomatskih predstavnika, ali je Papa stavljen u položaj jedne t a l i j a n s k e institucije, koja je ovisna obzirom na svoj osnovni položaj i slobodu djelovanja od Italije i samo od nje. Uostalom premda je taj zakon sa strane sv. Stolice bio odbijen, Italija ga je u onim dijelovima koji su se nje ticali izvršila lojalno, no nije mogla spriječiti da za vrijeme rata sv. Stolici ne bude znatno oteščan i gotovo onemogućen saobraćaj sa vlastima, koje su bile u ratu s Italijom. Poslanici centralnih vlasti kod Pape imali su da sele

čak u Lugano, pa je tako de facto Papin direktni saobraćaj n. pr. s pruskom vladom bio vrlo težak.

Položaj koji je tako 1870. stvoren bio je nemoguć, jer je Papina sloboda bila uvijek opoziva, a taj opoziv je ovisio isključivo od talijanskih zakonodavnih faktora. Međutim izgledi za promjenu postojećeg stanja bili su vrlo slabi. S jedne strane službena Italija, liberalna i antiklerikalna, postavila je sebi za temeljno načelo poznatu rečenicu: »Roma intangibile« t. j. Rim se ne smije dirnuti, a to znači drugim riječima da u Rimu ne može da bude drugog suvereniteta no onog kralja Italije. Samo je dedukcija iz tog principa, ako su kasnije i izričito proglasili da su apostolske palače (Vatikan, Lateran, Castel Gandolfo) kao i bazilike za talijansko narodno dobro. Prema tomu se od Italije nije moglo očekivati spontano riješenje rimskog pitanja. S druge strane sv.

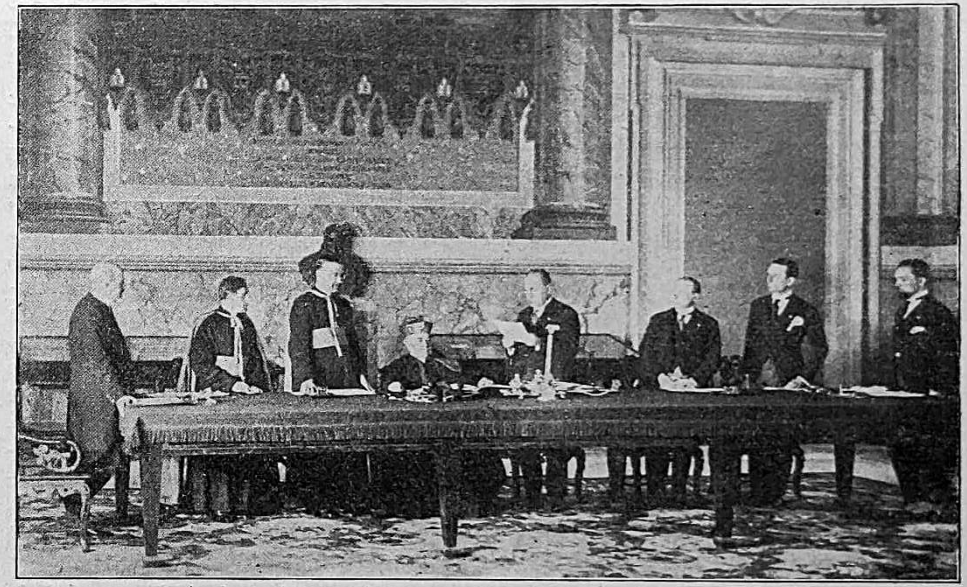

Potpisivanje Lateranskog ugovora po kardinalu Gasparriju i Mussoliniju.

Stolica nije mogla ni pomišljati da riješi rimsko pitanje pomoću intervencije stranih sila, jer je prošlost pokazala kako je nemoguće papinski svjetovni suverenitet održati pomoću velesila. Zato je već Leon XIII. nastojao da dođe do sporazuma direktno s Italijom na bazi suvereniteta ograničenog na minimalni teritorij. No ondašnja Italija je bila odviše ovisna od slobodnih zidara da uvidi opravdanost takovog riješenja i da dobro shvati koliko bi ono bilo u njenom interesu. Pomišljalo se opetovano tijekom ovih decenija i na to da se rimsko pitanje riješi tako da Papa dobije pod garancijom velesila određeni položaj i prava, no takovo je riješenje i sama sv. Stolica odbacila kada je drž. tajnik kardinal Gaspari za vrijeme rata (1916.) izričito izjavio da Papa ne očekuje satisfakcije od n i k o g a drugoga no samo od pravdoljubivosti talijanskog naroda. Tako je već onda jasno rečeno da rimsko pitanje visi samo između povreditelja Italije i povrijedjenog Pape. Dakako da je ondašnja vlada Italije bila vrlo nezgodna za riješavanje tog pitanja, jer je i previše ovisila o antiklerikal-

nim faktorima. Doduše iza rata je ministar predsjednik Francesco Nitti, lični prijatelj kardinala Gasparia s dr. tajnikom pregovarao o tome, ali očito bez uspjeha, jer on nije mogao da dade potrebite garancije za konačnu sudbinu eventualnog pakta u parlamentu, a sv. Stolica se nije nikako mogla izložiti neuspjehu.

Fašizam, o čijoj moralnoj i unutarnjo-političkoj vrijednosti mogu mišljenja biti podijeljena, je nesumnjivo u stvari jedan jaki i aktivni centralni državni autoritet, koji više nije bio ovisan o predrasudama jedne nazovi-inteligencije pa je zato papa Pijo XI. mogao da pristupi i raščišćavanju odnosa Crkve i države. U jednom posve katoličkom narodu kao što je Italija bio je dvostruko osjetljiv jedan tako težak crkveno-politički sukob, koji je k tome i vanjsko-politički teško oštećivao Italiju. Budući da Italija nije imala službenih veza s Vatikanom ona i nije bila faktor u redu onih država s kojima sv. Stolica računa. Dakako da je ta situacija bila nenaravna i da je posve razumljivo nastojanje Italije da i tomu doskoči.

Konačni rezultat pregovora (koji su se vodili 2 i pol godine), mora se priznati, da je remek-djelo i da daje rimskom pitanju jedino savremeno riješenje. Velimo savremeno, jer je sigurno da bi u vrijeme feudalno pa i u novom vijeku apsolutističkih država do najnovijeg vremena suverenitet na tako malom teritoriju bio sasma nedostatna garancija Papine nezavisnosti. Danas međutim nikakav teritorijalni suverenitet ne bi mogao sam za se davati Vrhovnom Svećeniku dovoljnu zaštitu, jer je svakome jasno da Papa ne može da postane poglavica jedne moderne velike države s odnosnom vojskom. U tom bi naime slučaju svjetovni suverenitet apsorbirao svu energiju sv. Stolice. Razumije se, da tako velika država nije bila ni ostvariva, ali zato je moguća v i d l j i v a nezavisnost i suverenitet. Korektiv manjkajuće m a t e r i j a l n e jakosti je javno mnijenje čitavog svijeta, čija bi reakcija na svaku povredu novog status quo-a bila sigurno vrlo jaka. A sada će svaka povreda Papine neovisnosti biti vidljiva, kao što je i njegova sloboda vidljiva, tako reći opipljiva. dok su dosada te povreda redovno sastoji u cinizmu koji se kao n. pr. ispraćaj poslanika centralnih vlasti kod Sv. Stolice na granicu, ne dade kvalificirati kao vidljiva povreda, jer je bio prva posljedica krive interpretacije pozitivnog prava, a to pravo jednostrane interpretacije predstavljalo je najgoru opasnost za Vatikan.

Jednako bi danas i internacijonalna garancija Papinog juridičkog položaja bila nepoželjna, jer pored toga što je sv. Stolica uvijek otklanjala da dopusti svjetovnim vlastima da određuju njen pravni položaj i sebi pridržavala i s k l j u č i v o pravo da prosuđuje kolike i kakove (otklanjanje kongresa 1871.) su joj potrebne garancije, mora se istaći da danas internacijonalne konvencije nemaju odveć veliki kredit. Ta svima je u pameti Belgija, kao i teške povrede konvencija i načela međunarodnog prava sa sviju strana za vrijeme svjetskog rata.

Papa je odsada slobodan. Njemu su date dovoljne garancije slobode i nezavisnosti, koje doduše ne pružaju apsolutnu sigurnost, kao što ju nisu pružale ni nekadanje garancije, koje su se sastojale u velikoj papinskoj državi, ali koje sv. Stolici daju siguran i jasan položaj, vidljivo nezavisan od bilo koje svjetovne vlasti, a koji se jednostranim aktima bez pristanka sv. Stolice ne može mijenjati. Dapače sada je Papa gotovo bismo rekli osloboden svake zemaljske spone, jer njegova država je slobodna svih p o l i t i č k i h, vremenitih briga, koje bi mogle da smetaju Namjesnika Kralja Kraljeva u upravljanju onoga kraljevstva koje nije od ovoga svijeta.

Utjeha je svakomu katoliku, kada vidi kako svi protukatolički elementi svijeta napadaju vatikansko-talijanski ugovor, jer da premalo tobože štiti Papinu slobodu. Napadaji s ove strane pokazuju, da neprijatelji Crkve žale što je mudrošću Pija XI. postalo moguće da se Papi vrati sloboda, a da se zato ne povrijedi nacijonalni osjećaj i želje talijanskog naroda i što je tako Papina slo-

Advokat Pacelli

Msgre Borgoncini Duca

Msgre Piezardi

SURADNICI NA LATERANSKOM UGOVORU

boda za sve t r a j n o osigurana, jer ne smeta nikome i ne vrijeda ničije vremenite interese, pa joj prema tome nitko razuman ne može da bude neprijateljem, što dakako ne isključuje agitaciju mržnjom zaslijepljenih protiv nje. Papinstvo je stupilo u novu eru nesmetanog i slobodnog rada, a mi se nadamo, da će ta era i opet bez većih i katastrofalnijih peripetija potrajati jedan milenij, kao što je to trajala era prve papinske države. *E. P.*

PJESMA USKRSA MOJE MLADOSTI

Još i danas žalim dane toplih Uskrsa
Što sjaju u suncu i svježim jutrima,
Puni mirisa masline, tamjana i voštanih svijeća,
I čiste vedre bezbrižne mladosti.
Vani pred kućom procvala stara dobra ruža,
A dolje ispod maslina i po starim torima
Sute sunovrati prosiplju mirise i boje
Pa puni rose prigiblju glave mekane svoje.
Mirišu čaške ko žuta sredina sekina jaja,
Što ga je jutros razbila rano i sada za njim plače.
Po docima, po međama redaju se boje
Žute, bijele crvene. Mirisi struje sve jače i jače.
I nozdrve nam pune opojem mirisa,
Oči su nam pune proljetnih šara,
A uši pune brončanih zvukova Uskrsnuća.
A kad zvona i treću otpjevala pjesmu
Idemo mladi kroz rosu do starog manastira,
Gdje starci pod čempresima sjede pognutih glava,
Sa bijelim ovratnicima i nekud svečanih pogleda i riječi.
Na oltaru punom zlatnih ispucalih boja
Sa puno svetaca i svih dvanaest apostola
Sa jednom Gospom što vječno gleda puna bola.
Dječaci pale svijeće i redaju pune proljetnih voda
Blijede pšenične vlati, što su na Božjem Grobu mlade svele.
Svijeće se danas u veselom koru puše i tamnjan se danas ne štedeć pali.
Danas zvone s v a zvona, pjevaju s v i i gore s v e svijeće.
Na oltarima miriše, rekao bi s v e cvijeće,
Što po našim raste vitima i što ga u četvrtak
Još vrlo rano donijele i svile ruke djevojaka.
O, danas, se lakše moli i uzdiže duša svaka.
Tek mi mladi mislimo na neku daleku slutnju,
Ali se opet sjetimo kupa crvenih fino pisanih jaja.

B. Ivanović.

HOSANA

Umr'o je!... Zemlja se stresla. Rake ždrijela
Pružile. Iz njih mrci grnu k raspeću.
Blijedi staše oko raspeta Tijela:
Prognali su Te, da nam daruješ sreću.

Tama, vihor i tuča. Svi smo pobjegli,
Skrili se. Drhtimo: Krv prolismo svetu.

Nad glavom se u zraku Anđeli slegli
I ljube ju. Četa izmjenjuje četu.

Trnove bodljike kopaju po glavi.
Oči k nebu zure... Krv se licem toči.
Tijelo ovio veo blijedo-plavi.

Ah, što učiniše misli, srce, oči
Te naše na zalasku ovoga dana!...
Bože, ubice smo... Hosana, hosana.

M. Meštrović.

UVOD U HRVATSKU KNJIŽEVNOST XX. VIJEKA

TEHNIKA LIRIKE MODERNE

I. Idući za tim, da pjesma bude što vjerniji i što slobodniji izražaj l i č n o s t i pjesnikove, njegove naročite individualnosti, Moderna je opazila, da dosadanji srokovi znatno sputavaju individualnu slobodu izražavanja, jer često isti srok izaziva i iste slike, a iste slike sugeriraju iste misli. Tako naročito t. zv. j e d i n s t v e n i s r o k o v i kao n. pr. sunce-vrhunce, pjesma-česma i sl. Budući da na riječ »pjesma« nema drugoga sroka, to pjesnik mora pjesmu uporediti s česmom i doći do slike, koja je već stotinu puta ponovljena i postala šablonom. Ali kako Moderna ide za što gladom i što muzikalnijom formom, to ona ipak nije povukla krajnje konsekvencije (kao kasniji ekspresionizam). Ona je samo izuzetno posegnula za »slobodnim stilom«, dok je inače pretežno zadržala vezanu i to strogo vezanu formu. Ali je zato ne samo p r o č i s t i l a srokove, da budu što muzikalniji; u isto ih je vrijeme o b o g a t i l a tim, što je uvela mnogo tudih riječi (u vezi sa eksotikom predmeta: stare grčke i rimske riječi, renesansni izrazi, rokoko sa svojom terminologijom, orijentalizam itd.). Na taj način osvježila se obilato zaliha srokova, a omogućeni su i srokovi, koji su inače u nas rjeđi (kao n. pr. daktilski).

Kard. Gasparri, vatikanski državni tajnik

L e k s i k a l n o je pjesnički govor izmijenjen naročito u tom, što se izbjegavaju nekoje riječi, koje su se do tada držale »pjesničkim«, a u govoru se ne upotrebljavaju ili su zastarjele kao n. pr. vrli, dičan, haran itd. Na taj je način pjesnički izražaj postao prirodniji i jednostavniji, intimniji. G r a m a t i č k i treba istaknuti potpuno iščezavanje starih oblika na »ih« i »ah«

(po poljih, u šumah), kojima se služilo još samo u poeziji, naročito iz političke tvrdokornosti. Tim su dakako uništeni mnogi srokovi, ali je pjesnički govor izgubio onu svečanu ukočenost, koju je imao prije prema govorenom jeziku. Postao je gibljiviji i življi, i ako je donio zahtjev veće vještine i jezične tankoćutnosti u građenju stihova.

Od drugih tehničkih sredstava, koja su preobrazila pjesničku vanjsku formu, treba naročito istaknuti prekoračenje (enjambement) u stihu t. j. prenošenje jednoga dijela rečenice u drugi stih, dok je prije pojedini stih bio jedna gramatička i logična cjelina. Tim je prekinuta monotonija u muzici stiha: stih se više ne može »pjevajući« čitati kod glasnoga recitovanja, nego se riječi moraju vezati po smislu i stihovi se slobodno prelijevaju jedan u drugi. Druga je karakteristika potpuno (ili gotovo potpuno) napuštanje sinareze i elizije, nestajanje ružnih oblika, »ak'« i »tak'« — svaka riječ treba da bude potpuna i izgovor stihova mora biti zvučan i gladak.

II. Što se tiče unutarnje forme treba istaknuti, da pored neposrednog, direktnog izražaja svojih osjećaja, koji živi u poeziji svih vremena, Moderna naročito voli prividnu nenametljivost i prikrivenost samih pjesnikovih osjećaja. Uslijed one aristokratske povučenosti pjesnikove bilo bi izravno kazivanje čuvstava profanacija; umjesto kazivanja čuvstava pjesnik sugerira čitaocu ugođaj, da tim navede na iste misli i osjećaje. Otuda neobično istaknuti deskriptivni karakter moderne poezije: pjesnik opisuje pejsaž ili situaciju, koja je slična njegovoj (priča o pažu i markizi, prizor s pompejske vaze, kolombina i harlekin i sl.), i tek u završnoj pointi odaje donekle, da se to i samoga njega tiče; ili on toga uopće ne kaže, nego nam po jakom intenzitetu ugodaja sugerira isti osjećaj, a da toga tako rekavši nismo ni svijesni. Prije je pjesnik (naročito u patriotskoj poeziji) pozivao »braću«, da se »dignu« ili »trgnu«, zapadao u patetičnu eksaltaciju; sada pripovijeda »svakidanju« zgodu jednostavnom nenamještenošću, ali osvaja čitaoca diskretnom tankoćutnošću motivske pointe (n. pr. Domjanićeva pjesma »U rudniku«). Ali zato ova poezija postaje suviše književna. Njezina prevelika rafirovanost čini, da je mogu shvatiti i u njoj uživati samo ljudi višega književnog obrazovanja; drugima je ona nerazumljiva zagonetka. Osim toga je stara istina u umjetnosti, da je predmet to sitniji, što je finije i rafinovanije izrađen: zlatarske su radnje najsuptilnije, ali i najmanje; goleme katedrale traže velike, neizrađene plohe, koje djeluju već samim svojim opsegom i govore svojom veličajnošću tisućama ljudi i vijekovima.

Dr. Lj. Maraković.

NOĆNA MOLITVA

Nebo sivo. Po njem zvijezde male
Koracaju izdaleka k nama —
Koracaju pa se sve zapale,
Noć je srebro, a ne gluha tama.

Lahor tihi cipresima lama,
Što na rtu Sustjepanskom mrce
Veče svako, kad se spusti tama,
Tješe kao da imaju srce.

Veće, veće od svakoga stvora —
Mekše, mekše od djeteta malog —
Šire, šire od širine mora.

Tješe kao da imaju nalog.
More pljuska, mjesec blijedi svijetli,
A u gradu kukuriču pijetli.

M. Meštrović.

NAŠ UZOR

Ovih dana je crkva katolička slavila blagdan sv. Tome Akvinskog.

Sv. Toma je zaštitnik djaštva, pa ga je i »Pax Romana« izabrala za svoga zaštitnika. Zato i »Luč« donosi ovaj članak o sv. Tomi što ga je napisao odličan poznavalac sv. Tome i urednik jedine naše asketsko-mističke revije.

Dogodi se više puta u životu velikih ljudi, da se obilježe njihove personalnosti već izrana očituje u priprostim i jednostavnim događajima djetinjske njihove dobi. A ti maleni događaji što jednostavniji to bolje karakterišu svu veličinu njihove buduće misije i posebno označuju njihovu osobnost.

Takav jedan simbolički događaj opažamo u djetinjstvu sv. Tome Akvinskog. — Bilo mu je tek pet godina, kad ga roditelji pokloniše monasima glasovitog benediktinskog samostana Monte Cassino. U sabranosti samostanske tišine osjeti duša mladog djeteta čar i ljepotu prirode — odraza Božje naravi. Zanese ga uredaj i harmonija stvorova, pa naravnim nagonom, što iz spoznaje učinka teži za spoznajom uzroka, iz sjetilnih stvari dolazi do nadosjetnih, probudi se u duši tog djeteta spontano i naravno pitanje: pitanje Božje naravi. Zaželi riješiti temeljni problem, što je razlog svega našeg istraživanja, a dava odgovor na sve naše upite.

Već su mu oci benediktinskog samostana govorili bili o Bogu. Pričali su mu o Njegovoj ljepoti, o uzvišenosti Njegove naravi. Kazivali su mu, da gore nad zvijezdama stanuje naš Otac, naš nebeski i nježni Otac, koji nas je stvorio, i koji nas hrani i uzdržava, koji nas ljubi i koji će nas u raju nagraditi, kad će nam otkriti svu nedokučivu svoju narav. A Toma u priprostoj svojoj bezazlenosti htjede da već tada otkrije svu dubinu nedokučivog Božanstva, pa neprestano pitaše: »Što je Bog?«

Koliko je čudan taj upit djeteta, toliko je karakterističan za njegov život. Što ga bolje proučavamo, to se više uvjeravamo, da je svo njegovo nastojanje bilo oko riješavanja tog problema. Taj upit neprestano mu se vrze po pameti, neprestano ga mučila ta ideja i tjerala da traži, da ispituje i produbljuje. Hodio je na sve izvore znanja, obašao je sve grane ljudskog umijeća i kupio po svim biserima iznašašća. Da dade odgovora svom upitu nije štedio ni truda ni napora.

A poznato je, kojim je marom sv. Toma učio. Proučavao je sve svete Oce, istraživao je znanje svih filozofa grčkih, latinskih i arapskih. Imao je osobitu vrlinu, da ne podcijenjuje nijedne nauke. Gledao je da se što bolje uživi u sistem dotičnog filozofa, pa bio on najrazvratnijih ideja, i skupljao je sve ono što je ipak istinitog sačuvano u svim sistemima. Nastojao je da na dobri i istiniti način rastumači i slabo izraženu nauku, pa je uvjek blago tumačio auktorove izreke. S tom dispozicijom i blagim raspoloženjem mogao se uživiti u nauku pisca, pa iscrpsti sve blago, što se rasijano nalazilo u tradiciji. Tako je u sebi sintetizirao sve dotadašnje znanje, pa je njegova pamet bila kao jeka tradicionalnog blaga. A ta je nauka u njemu dobila novu formu i novi život. Sve je tu bilo koordinirano pretežnoj tačci, glavnom problemu, za kojim je Toma težio i kao filosof i kao teolog i kao mistik.

Najprije kao filosof. U njegovoj filosofiji glavna i središnja tačka jest pitanje Boga. On preko svojih pet dokaza za opstojnost Božju, kao preko pet staza, dolazi do prvog, nestvorenog Bića. Ishodište svog filosofiranja uzima,

istina, u materijalnim i sjetilnim stvarima. Ali to zato, da sigurnije dođe do imaterijalnog, prvog Uzroka. U stvorovima nalazi razlog Njegovog opstanka; ogledalo Njegove naravi. To mu je sredstvo, po kome se uspinje do tog brda metafizičke kontemplacije, koju u Bogu nalazi. Pa kad je tamo došao, tada tek se smiruje i uživa u panorami svoje vizije.

Još više u teologiji postavlja Anđeoski Naučitelj Boga glavnim i jedinim središtem. Teologija promatra sve »sub ratione Deitatis«. Tu je naš razum podignut na viši stepen. Okrijepljen nadnaravnom svjetlošću, može da bolje produbi u nedokučive objavljene istine. Naše se naravno intelektualno istraživanje pokrepljuje Božjim svjedočanstvom. Božja mudrost rasvijetljuje naš razum pa mu dava neko nebesko obilježje, vječno gledanje. Zato je teologija — kako lijepo kaže isti sv. Toma — odraz Božje mudrosti. Teolog postaje dionikom one nedokučive i neizmjerne božanske svjetlosti, što je izvor svake istine i početak svake mudrosti. U njoj je Anđeoski Naučitelj našao još bolji izražaj svoje težnje i još markantnije obilježje svoga srca. Tu je on dao potpunijeg oduška svojoj duši, koja svim svojim silama, svim svojim sposobnostima teži samo za jednim, onim najglavnijim, što našu pamet uvijek i neprestano muči, te za čim tako spontano i naravno težimo: spoznaji prvog Uzroka. Jer u tomu je vlastitost tomističke teologije: da iz grana svih znanosti stvori sintezu teološkog naziranja, u kome gledamo na svijet na neki način kao s očima Božjim. Kao »kraljica svih znanosti« prikuplja teologija sva ljudska iznašašća, pa se time služi, da što više produbi tajnu božanskog bistvovanja. Ona je universalno nastojanje sve ljudske bitnosti; težnja sveopće naše duše i naših sposobnosti, da dodemo do Istine. U svojoj teologiji prikuplja sv. Toma sva iznašašća filozofa, svu spekulaciju svetih Otaca, sve ilustracije egzegeta, sav biser svetog Pisma, da što dublje prodre u Božju bitnost.

Ali više nego u filosofskom i teološkom nastojanju našao je sv. Toma odgovor na svoj upit u mističkom sjedinjenju s Bogom preko ljubavi. S našim personalnim nastojanjem mi možemo dobiti tek maglovitu sliku Božjeg veličanstva. Naše ideje preslabe su da dovoljno prikažu Njegovu narav. »Vaše misli — veli Duh Sveti — nijesu moje misli, i vaši putevi nijesu moji putevi.« Mi ne možemo potpuno i bez pogreški doći do svestrane spoznaje Boga. Zato se zahtjeva posebni, nadnaravni dar Božji, koji će nas rasvijetliti i obožanstveniti. »Jer tko je od ljudi zna, što je u čovjeku. Tako i u Bogu što je, nitko nezna, osim Duha Božjega, koji je od Boga.« Po osobitom daru Duha Svetoga možemo dokučiti, što je u Bogu. Taj dar nas s Bogom usko sjedinjuje, pa postanemo jedan duh s njime. »Jer — govori Apoštol — tko pristaje uz Boga, jedan je samo duh s njime.« Treba biti s Bogom sjedinjen vezom ljubavi, koja nam dava osjećaj božanski, i čini da isto mislimo, isto osjećamo kao i Duh Božji.

Plod je dakle tog sjedinjenja: suglasnost našeg mišljenja s Božjim mišljenjem. Naš se pogled sjedinjuje s Njegovim pogledom. Mi isto mislimo što i On, jednako sudimo kao i On.

Jedinstvo se prijateljstva očituje u jedinstvu suđenja i mišljenja. Dva prijatelja jedno misle, jedno hoće i jedno žele. A Krist je naš prijatelj Zato nam je saopćio sve svoje misli, otkrio nam sve svoje tajne. Izučio nas u svim Božjim otajstvima. Naša duša — ta Božja prijateljica — ulazi tako u intimni odnošaj s Bogom. S ljubavlju se sjedinjuje u Duhu Svetom. A On joj saopćuje svoje tajne i uči je u Božjim stvarima. Njezin se vidni pogled čisti i malo po malo približuje Božjom pogledu. Ojačana nadnaravnom svjetlošću može da dopre do u »dubine Božanstva«.

Tu je izvor Tomine mudrosti. Tu je našao svoj cilj, napojio svoju želju i smirio svoje srce: u mističkom sjedinjenju s Bogom. Kad se neki čudiše kako je došao do onako široke naobrazbe, do dubine misli, i sigurnosti suđenja, on im kaza da je sve u križu naučio. Više nego kod filozofa i teologa tražio je svoju nauku u Krista na Kalvariju. Kad ne bi znao riješiti koji teži problem, utekao bi se molitvi i na podnožju križa našao bi riješenje. Kad je sumnjao u istinitost svoje nauke opet bi pošao Kristu, a On bi ga uvjeravao o ispravnosti njegovih djela. Ne samo da nikada nije počinjao nauk bez molitve, već i za samoga rada nije prestao da se moli. Molitva ga nije sprečavala da intenzivno radi, a rad ga nimalo nije rastresao da neprestano moli. Sve je bilo koordinirano jednom cilju, kao što je sve proizlazilo iz jednog jedinog osjećaja, dubokog osjećaja ljubavi i žara prama Bogu. A svi njegovi porivi sva njegova djela, svi njegovi osjećaji, sve njegove kretnje bile su samo manifestacije tog nadnaravnog žara. I tada kada je diktirao svoju nauku i riješavao najteža pitanja, njegova je pamet usko bila sjedinjena s Bogom, a srce u nebu koncentrirano, odakle je crpio svu svoju nauku. Diktirao je svoja objavljenja u nekom nadzemaljskom nadahnuću i nebeskoj ekstazi, u kojoj bi potpuno zaboravio na sebe. Pričaju nam njegovi suvremenici, da u tom stanju ne bi ni znao za sebe. Sav bi se preobrazio, a na licu mu se odrazivala nebeska svijetlost. Zadubio bi se u nešto intensivno i nepomično, pa kao da gleda u neku nepomičnu točku, diktirao bi slobodno i jednostavno, bez natezanja i oklijevanja. Izgledalo je kao da sluša nekoga, kao da se razgovara s nekim nebeskim Bićem, koje ga nadahnjuje i rasvjetljuje.

A znamo, što je u tom stanju kazivao. Ta njegova nauka tako jednostavna a tako duboka, isprepletena citatima Svetog Pisma i svetih Otaca, osvijetljena razlozima poganskih i kršćanskih filozofa, pričinja nam se kao kita raznolikog i različnog, lijepog cvijeća, što sve odiše, uza svu svoju različitost i varijaciju, samo jednim mirisom, mirisom nebeskim. U njegovoj nauci i poganski filozof i kršćanski teolog dobije novu, svježiju teološku snagu. Jer iz svega toga tradicionalnog blaga znao je Anđeoski Naučitelj stvoriti novu i originalnu sintezu, u kojoj, kao neka vječita milozvučna melodija, opetuje se uvijek i neprestano dominatna i centrična ideja, što oživljuje sva njegova djela: ideja Božanstva.

Nekoliko dana prije svoje smrti dođe sv. Toma u neko čudno stanje »mira mutatione commotus«. Tako je bio koncentriran i zanešen, da je potpuno zaboravljao na svoje materijalne potrebe. Jedan brat je morao osobitu brigu voditi da mu dade jesti, kad treba, i da pazi na njegove potrebe. Braća se sva čudiše toj čudnoj promjeni. A Toma je znao da je blizu svršetak. Njegov prijatelj Reginaldo da Piperuo potuži mu se, što već neće da piše svoja dragocjena djela. A Toma mu odgovori: »Ne mogu. Čini mi se da sve ono, što sam napisao, nije drugo do prazna slama, ako se usporedi s onim, što sam vidio.«

Anđeoski Naučitelj je već u početku svoga života postavio za cilj svog života spoznaju Božanstva. Da udovolji toj svojoj želji prošao je svu mudrost piramida, svu znanost foruma i filozofiju Areopaga. Ali odgovora na svoj upit nije našao dok nije došao do Kalvarija. Tu — u križu i u smrti — našao je odgovor svojoj težnji. I jer je radi njega živio, radi njega je i umro...

Kažu da su neki sveci umrli jer su ljubili. A sam je Anđeoski Naučitelj umro — jer je vidio.

Dr O. J. Bošković O. P.

ŽIVOTNA MASKA

I.

Danas, reče mi drug, čujem šapat lišća svela
danas su magle poput tkanja prozirne svile
satkale za nas žalobna, siva, vela
te ih sada nečujno oko našeg života ovile.

Kao da dolazi iz daljine neka neznana strava
na malene kuće moga samotnog sela
te vrh klonulih grana i uvelih trava
prijeteći i neopazice jutros sjela.

Danas su mi misli teške nečega kobnog se boje
sam sa svojim dahom grijem udove umorne
oh kako su kuće, stabla i boje
tužne i sumorne!...

Oh kako mi je ova noć teška bila
listovima svelim su pokriti svi moji puti
slušam nemirno kucanje mojega bila
i grčevito trzanje teško bolesne pati.

Netko dalje okreće kolo vremena,
treba nekud poći nesvjesno ili svjesno
nigdje te ne će minuti težina bremena
što ga vučeš kroz život! Lijevo ili desno?

Stjepan Devčić.

DVA LEPTIRA

U album rodaku Milanu.

U transu djetinjstva našeg
Prošli smo ko dva leptira
Lijećuć s cvijeta do cvijeta,
Od jednog do drugog pira.

Snove smo sijali male
Po zakucima naših domova,
A nismo mislili jadni,
Da će doći četa vjetrova.

Bijesna, pomamna, luda,
Da salomi naše cvijeće,
Koje nikad, nikad više
Procvjetati ne će.

Prolaze dani šale i smijeha,
Prolaze ko što prolazi mladost,
Pa sad nam ne ostaje ništa,
Jer od nas bježi malena radost.

Ivo B. Sumić.

GROBLJE

Daleko od svijeta — u pustoj samoći
Trunu davni humci, pokriveni travom;
Ponad njima bdije muk vječite noći
I čempresi crni šume zaboravom...

Tišina im plete vijenac od jeze
I pritište njime mokru, tešku zemlju
Pod sagnjelim lišćem od žalosne breze,
Gdje dno hladnih raka pokoljenja dremlju.

I čekajuć' Svijetlo, što će razgnat noći
Dršču i sniju — ko dusi iz priča —
O dalekoj sreći uskrslih fenića...

Tu čekaju zoru, što im mora doći
Sred čempresa što no šume zaboravom
Daleko od svijeta u pustoj samoći.

I. Tito Marić.

KRŠĆANSKE DRŽAVE I MISIJE

Sve kršćanske države ostale su i u XIX. i XX. vijeku uglavnom vjerne svojim tradicijama u pogledu vjerske politike u kolonijama. Države koje su u doba apsolutističko podržavale samo svoju državnu vjeru ili Crkvu, podupirale su i nadalje ovu, a druge su pod pritiskom modernog javnog mnijenja tolerirale. U poganskim zemljama je bila ista situacija, samo s razlikom da su ovdje istovremeno bile interesirane razne evropske države, koje su vršile protektorat nad svojom državnom crkvom i misijonarima, svojim državljanima. Medjutim kraj sve vanjske sličnosti moderne i tradicijonalne misijske politike treba naglasiti da su u naše doba posve javno naglašavani kao razlog tog protektorata nacijonalni interesi, dok je u ranije doba bar službeno to bila religijozna svijest države kao takove. Razumije se da su stoga mogle i nastati različite komplikacije političkih i vjerskih momenata i da je tako često protektorat postao teškim teretom za crkve. Protestanti su u svojim misijama bili tu daleko manje smetani nego katolici i to zbog liberalnije politike njihovih zemalja, i nekih drugih historičkih uzroka. Mi želimo da nabacamo u jednoj letimičnoj slici skicu tih misijsko-političkih interesnih sfera i da pokažemo koliko su tu pojedine države koristile ili škodile Crkvi svojim imperijalizmom i kakav je njihov odnos spram misijsko-političkih principa enciklike »Rerum Ecclesiae.«

Francuska kao država koja se najranije bavila misijama i koja je najviše doprinijela njihovu razvitku (u XVII. vijeku ima u Francuskoj misijskih družba), u prvo doba imala je u katoličkim misijama i najviši ugled, a uz to je turskim t. zv. kapitulacijama dobila i formalni protektorat nad katolicima u turskom carstvu. Preko tog protektorata je Francuska politički sebi stekla klijentelu katolika turskog carstva i tako si stvorila bazu na bliskom Istoku. Treba priznati da je taj protektorat omogućio Crkvi miran život u tim krajevima i da nije mnogo škodio, jer se na bliskom Istoku nije ni vodila ekspanzivna misijonska propaganda. Politički je taj protektorat postao nezgodan tek onda kada su i druge katoličke vlasti (Austrija i Italija) počele da se bacaju na Balkan. Medjutim danas je taj protektorat uginuo lausanskim mirom, ali je dakako ostao i te kako na snazi u francuskom mandatnom području u Siriji. Interesantno je svakako da je Crkva u znak i uspomenu tradicijonalne veze Crkve i Francuske na bliskom Istoku dozvolila da se francuskim diplomatskim i vojnim licima na tom području daju liturgičke počasti.

Drugačijeg karaktera je bio francuski protektorat u francuskim kolonijama i na dalekom Istoku. Francuska je naime u tim zemljama na neki način željela da si prisvoji monopol misijski, pa je tako u svojim kolonijama išla za tim da dobije same francuske misijonare, a da ograniči što više broj domaćeg klera. Tako su jednako ograničeni i podredjeni nacijonalnim interesima bili pogledi francuskih vlada i obzirom na daleki Istok, jer su one i tu htjele da zadrže hijerarhiju u rukama svojih zemljaka. Uostalom takovo je stanovište bilo razumljivo kod antiklerikalnih vlada, ali su žalibože često uza nj pristajale i nacijonalističke struje u Francuskoj, koje su se izdavale za katoličke. Dapače su donekle i sami misijonari sporadično podlijegali ovoj fiksnoj ideji da urodjenike ne treba dizati do prezbiterata. To je francusko (mislimo pod tim na vladu) stanovište iskrivilo, da je od enciklike »Maximum illud« Benedikta XV. moralo proteći više godina da se oživotvori domaća hijerarhija i apostolske delegature u Kini i Japanu, a da još danas nije oživotvoreno u Anamu i Indokini. Francuska, istina, podupire u kolonijama i misijama kato-

ličko školstvo, ali ubire od njega i više koristi često no sama Crkva, jer te škole pored svoje vjersko-kulturne svrhe postizavaju i širenje francuske kulture. U toliko je zapravo i to samo rad za nacijonalne interese. Progon redovnika u Francuskoj imao je za posljedicu da su se jako prorijedili redovi francuskih misijonara i misijonarka, pa je zato i sam parlamenat na zahtjev nacijonalističkih krugova morao da prihvati neke iznimne pogodnosti za misijske redove. To nije nikakov povratak na pravednost spram Crkve, već je sasma obična mjera za zaštitu nacijonalnih interesa. Treba kazati da je i danas vladina francuska misijska politika jednako egoistična kao i prije i da su sve reforme u crkvama dalekog Istoka provedene protiv ili bar bez pristanka francuske vlade, koja je željela da sve ostane pri starom, a osobito da Francuska i nadalje ostane protektor misija i katolika. Tomu je imalo i da služi opiranje ovakvim nuncijaturama u Pekingu i Tokiu, te projektiranim japanskim i kineskim poslanicima u Vatikanu. Ta je stara koncepcija doduše sada kada je postala bezpredmetna, odbačena, ali zato će smjer državne politike ostati isti t. j. do krajnosti borniran i egoističan i protivan duhu enciklike »Rerum Ecclesiae«.

Njemačka danas nema nikakove naročite kolonijalne misijske politike. Ona nema kolonija i nije interesovana na tome da države dalekog i bliskog Istoka ne postignu svoje nacijonalne ciljeve. Stoga Njemačka ima jedino taj interes na misijama da preko njih upozna svijet sa Nijemcima drugog tipa no što ih antantina štampa sviju kontinenata opisuje i da steče jedan krug prijatelja Njemačke. I katolici i protestanti su u Njemačkoj stvorili masu misijskih institucija i čine enormne napore za razvoj svojih misija. Protestanti su tu jači u misijama medju samim Nijemcima (dakle više nacijonalnog karaktera) u inozemstvu, a katolici u drugim misijama. Ipak treba naglasiti da država jedne i druge jednako podupire i da posvećuje pažnje vjerskom kretanju u svijetu. Tako je osnovano i posebno odjeljenje za vjere i misije u ministarstvu vanjskih posala. Silne su poteškoće koje je versaillski mir nametnuo njemačkim misijonarima. Tako su morali napustiti sve bivše njemačke kolonije (makar i antantine države nisu mogle dati zamjenu) i napustiti kolonije nekadanjih antantinih država. Medjutim nekoje važnije pozicije (kao n. pr. univerzu u Tokiju) su morali da preuzmu natrag, jer nije bilo drugih sila. Sticajem prilika tako Njemačka spada medu države, koje podupiru novi smjer misijske politike Crkve, ali se mora pripomenuti, da je carska Njemačka vodila istu egoističnu politiku drugih evropskih država. Tako je dobro poznato nastojanje cara Vilima II., da misije na bliskom Istoku oslobodi francuskog protektorata i da ih dovede bar u njihovom njemačkom dijelu pod njemački protektorat. Pogotovo se pak to nastojanje mijenjalo u zapovijed kada se radilo o protestantskim misijama, koje nas ovdje pobliže ne zanimaju.

Engleska je u svojim kolonijama podupirala u glavnome protestantske sekte, no u posljednjim je godinama počela da i spram katoličkih misija postupa na bazi pariteta. Tako je i stupila sa Sv. Stolicom preko svog poslanstva u pregovore, da se katoličko školstvo u Africi (engleskoj) unificira i prilagodi državnim školskim propisima i da tako iz katoličkog školstva bude stvorena baza za školstvo za urodjenike. Treba naglasiti da s time Engleska hoće da eliminira protestantske sekte koje stvaraju teren za nemire u urodjeničkim krajevima svojim, već po sebi, revolucijonarnim naukama i svojim turbulentnim visokim školama, čiji niveau nije uvijek odveć visok. Ipak ta benevolentna politika ima i svoje naličje, jer i Engleska želi za uzvrat koncesije koje mogu osobito s vremenom Crkvu da kompromituju pred urodjenicima.

I ona se odupire tome da se urodjenicima dade veći utjecaj na crkvenu upravu i da se hijerarhija osamostali. Ima naime danas već krajeva u engleskoj Africi (kao Uganda) gdje su urodjenici u velikom broju obraćeni i gdje se može i na to pomišljati. U Indiji je engleska politika opet dosta sklona katolicima i ne miješa se tu toliko u interna pitanja. Jedino još u Palestini imade Engleska svoje zahtjeve, koji se dadu svesti na to da se engleskom elementu dade jači utjecaj na latinsku patrijaršiju. To su donekle i postigli, premda je inače tradicija uprave u sv. Zemlji čisto talijanska. Engleska se državna misijska politika za najnovije doba mora nazvati dobrom i pravednom za Crkvu. Tome je uzrok, što se njeni interesi i oni Crkve u XX. vijeku više ne kose.

Italija je tek u posljednjim decenijima dospjela da se interesira i za te probleme. Ona izvan svojih kolonija imade nacijonalnih interesa samo na bliskom Istoku, pa je i njena politika išla zatim da si na teritorijima osigura utjecaj. To joj je tim lagljе uspjelo što se Francuska za vrijeme borba oko rastave Crkve od države otudjila tim katolicima u glavnom nespretnošću diplomata-lajicista, a talijanskih misijonara je uvijek bilo i onako mnogo u tim krajevima. Medjutim taj utjecaj nije zato opasan, jer mu je poprište jako ograničeno, a i zato, jer talijanski misijonari imaju daleko veći kapacitet no što su potrebe te talijanske interesne sfere, pa prema tome iz talijanskih zahtjeva ne rezultira posebna kakova stagnacija u misijama. Italija se sprovedbi novih crkvenih zahtjeva obzirom na hijerarhiju u misijama nije opirala, jer to pitanje na bliskom Istoku nije aktuelno (u Turskoj i Palestini).

Ostale evropske države imaju samo u toliko misijske politike u koliko imaju kolonija. Tu treba istaći da posve katoličke države kao Portugal, Belgiju i Španiju, koje danas imaju dapače i katoličke vlade, u svojoj misijskoj politici ne mogu da apstrahiraju od protestanata. One moraju da dozvole ovima rad u svojim kolonijama pod političkim pritiskom Unije, a rezultati su često vanredno nepovoljni, kao n. pr. u belgijskom Kongu, gdje su direktna posljedica crnačke pobune i vječiti neredi. Ipak katolički misijonari vode u tim kolonijama, a napose u portugalskim. Portugal je opet nakon prekida od 15 godina nastavio sa svojom davnom misijskom tradicijom obnovivši d r ž a v n e misijske institute i sklopivši sa sv. Stolicom neke vrsti kolonijalni konkordat. Uvidjelo se ponovno od kolike je koristi po državu osobito misijonarski rad u afričkim kolonijama. I Belgija i Portugal zahvaljuju isključivo kat. misijonarima štogod je u kolonijama provedeno od kulturnog ili socijalnog zamašaja. I higijenske mjere i prosvjeta i tehnički napredak, sve je to djelo misijonara. Holandija vodi posebnu misijsku i kolonijalnu politiku. Ona naime u svojim kolonijama jednostavno do najnovijeg vremena nije tolerirala misijonara ni protestantskih ni katoličkih, jer je htjela da podupiranjem domaćih vjera sebi pribavi simpatije pučanstva. Uspjeh je dakako u tom pogledu bio minimalan, jer su n. pr. muslimani ostali nosioci buntovnih pokreta, ali je svakako činjenica da su misije holandeske Indije u povojima i da je pitanje koliko će se razviti krivnjom te bezglave politike vladine. U svim tim kolonijama položaj još ne dopušta stvaranje samostalne hijerarhije, jer je domaći kler tek na početku svog razvitka.

Od vanevropskih država tu dolazi u prvom redu u obzir Unija. Ona imade direktnog interesa u (latinskoj) Americi gdje u svrhe svoje ekspanzije upotrebljava (bar dosada) protestante, a osobito metodiste. Drugdje njen interes nije tako jak, ali ipak i drugdje njeni misijonari rade u smislu intencija Bijele kuće. Na njen američki rad osvrnuli smo se u jednom drugom članku, a za druge kontinente treba reći da misijonari Yankeei rade tako da što više

zamute evropskim državama i da stvore zbrku. Njihove smušene teorije vjerske, koje su plod jedne degeneracije kršćanstva upravo su nerazumljive za urodjenike, pa u njima stvaraju najgori vašarski misticizam, koji potsjeća na najgora vremena praznovjernih epidemija u srednjem vijeku. To ne vrijedi samo za afričke kolonije već i za Kinu. Doduše tu je protestantska akcija više položena na kulturnu stranu t. j. tu se najviše radi oko školstva, koje ima da raširi protestantizam, a u stvari širi nacijonalizam i materijalizam, koji su gori od spomenutih vjerskih zabluda. Sve te misijonske akcije su poduprte od vlade u toliko što ih čuva svojim prestižom. Ipak treba spomenuti da danas i katolici uživaju te privilegije i da su američki katolici u ovo kratko vrijeme što su ga upotrijebili da se priprave i na misijski rad (tek iza rata) već postigli zamjerne rezultate. Tako su n. pr. u misijskim milodarima već sakupili najviše od svih katoličkih naroda, preuzeli su osnutak univerze u Pekingu i t. d. Ipak rad katolika ne dostiže ni izdaleka na tom polju protestantski. S vremenom izgleda da će se stanje u tom pogledu znatno popraviti dok se unutar same Unije sam crkveni aparat do kraja ispravi i ustali, a zasada katolici drugih zemalja moraju nastojati da svojim sredstvima suzbiju val protestantizma, koji se obara na katoličke i poganske zemlje i koji im svima u svojem metodističkom obliku donosi samo nemir, nered i konfesijonalne borbe kako pokazuju već brojni primjeri. Uostalom misijska zadaća katolika Unije je enormna već u samoj domovini, ako se uzme u obzir koliko bi katolici morali da urade medu crncima. Ti prilaze u većini protestantima, što je od velike štete i u samom vremenitom pogledu uzevši u obzir njihov konstantni brojčani porast i stalno jačanje njihovog socijalnog položaja i utjecaja.

Države latinske Amerike imaju samo jednu misijsku politiku, da naime sebi samima stvore svećenstvo, da svoje domaće pogane (staro američko stanovništvo) obrate na katolicizam bilo preko svojih vlastitih bilo preko stranih misijonara (tu radi osobito mnogo talijanskih misijonara). Ima ipak još jedno veliko pitanje a to je asimiliranje inovjernih stranaca. S protestantima osobito Nijemcima ide teško, jer oni imadu dobru pastvu koju dobivaju iz domovine, ali laglje je pitanje Japanaca-pogana. Ti se osobito u velikom broju sele u Braziliju. Najteže ih pogadja to, što su pogani i što tako ostaju stranci u zemlji, pa prijeti pogibelj da im se s vremenom zabrani ulaz u zemlju. Pošto je i samome Japanu mnogo stalo da si tu veliku državu za svoje iseljenike ne zatvori, stvoren je pred kratko vrijeme sporazum izmedju Vatikana, Japana i Brazilije da će se ti iseljenici Japanci obraćati t. j. da će se postaviti naročiti svećenici s poznavanjem japanskog jezika na iseljeničkim brodovima u tu svrhu. U Braziliji biti će svećenici ad hoc postavljeni. Ta je metoda zbilja pokazala uspjela, ali je zasada još premali broj tih ad hoc misijonara. Svakako je jedinstveni to slučaj da jedna poganska država baš traži sila za obraćanje svojih državljana. To imade razlog u tome, što Japan imade teških neprilika s time što anglosaksonske zemlje priječe useljavanje Japanaca, pa je stoga za nj poželjno da si stvori mjesto u romanskim zemljama. Zato je najzgodnije da se iseljenici obrate na vjeru svoje nove domovine da se laglje prilagode novim prilikama, pa odatle i ta pripravnost japanske vlade.

Treba pripomenuti da su uopće japanske vlasti i sam dvor vrlo susretljivi spram katolicizma i spram crkvenih vlasti, jer u vladajućim krugovima imade daleko više simpatija za autoritativni katolicizam no za anarhistički protestantizam. U inteligenciji su uostalom u Japanu glavni uspjesi Crkve.

Kina, i to nacijonalistička Kina pokazuje u posljednje vrijeme također mnogo pravednosti za katoličke misije. To je i posve razumljivo, ako se

znade da su najnovije mjere Pije XI. i posljednje opravdanje uzele sumnjama da je katolička Crkva u službi evropskog imperijalizma, te da je Papinim nastojanjem već jedna šestina kineskih crkava (apost. vikarijata) u rukama domaćih biskupa. Izgleda, da će doći do izravnih i redovnih diplomatskih veza nankinške vlade s Vatikanom u najskorije vrijeme.

Druge kršćanske države ne dolaze u prigodu da se opredijeljuju spram misija, jer ih nemaju. Pravoslavne nekatoličke države i neke protestantske pokazuju redovito dosta naklonosti katoličkim ustanovama u vlastitoj zemlji, a koje obzirom na kat. Crkvu imadu karakter misija kao n. pr. Bugarska, Grčka, Finska i Danska, dok Norveška i Švedska gdje mogu oteščavaju Crkvi rad šikanama, koje nalaze u prastarim zakonima XVI. vijeka, koji su stvarani u doba, koje se u Evropi, s nepravom uostalom, smatra polubarbarskim.*)

U ovoj letimičnoj skici političkog odnosa pojedinih država spram misijskih ustanova crkve vidjeli smo kako sam u rijetkim slučajevima države i na tom području znadu da se izdignu nad svoje sićušne momentane političke ili kulturne interese. I u prošlosti je tome tako bilo, pa je to nemalo doprinijelo razmjerno slabim plodovima velikih misijskih krugova XVII. i XVIII. vijeka. Uz to je paralelno išlo i često pogrješno shvaćanje misijskog personala, koje nije sve znalo poput velikog Isusovca Nobili-a da se prilagodi posve kulturi i običajima poganskih zemalja, da im donese samo jedno novo — Kristovu Istinu. Često se zamijenjivalo neke forme, koje je ova u Evropi primila s njenom biti, pa odatle onda teški nesporazumci. Države evropske su pak pogotovo oteščavale položaj svojim nastupom kao da postoji neko jedinstvo vjere i njihove izičke sile, čime su htjele nastaviti i u naše doba. Posljednji Papa osobito slavno vladajući Papa Pijo XI. stali su tome na put i konačno i jasno odredili koji su ciljevi i sredstva katoličke misijske propagande. Danas više ne smije, i dobronamjerno ni ne može biti dvojbeno za nikoga, da Crkva ide za svjetovnim ciljevima sa svojim misijama i da ona dolazi sa svojom nesavladivom d u h o v n o m silom u poganske zemlje samo da osvaja duše pogana. Njihovo kulturno, političko i socijalno osebujno uredenje Crkva ne će da dira, jer znade da će utjecaj njene nauke lako ukloniti polagano sve što je manje zgodno, kako je to uklonio i u rimskom carstvu i u germanskim državama srednjeg vijeka, ali bez revolucija, tek mijenjanjem sadržaja starih formi.

Emilio Pallua.

---

* Najnoviju francusku misijsku politiku, koja se sastoji u tome, da se misijske kongregacije pripuštaju u zemlju i to sa juristićkom osobnošću, ali pod nadzorom Ministarstva Unutarnjih Posala komentirao je Msgr. Beaupin u »Chronique Sociale de France«. Poznati taj crkvenopolitički stručnjak brani francuske katolike od objede da u misijama rade samo u smjeru svojih nacijonalnih ciljeva, a ističe da prihvat vladinih koncesija na tom području znači tek prihvat jedne parcijalne satisfakcije katoličkim redovnicima. Ipak ni on ne može zanijekati, da je vladina francuska politika inspirirana tek kulturnim i političkim imperijalizmom. Vlada naime želi da spasi ugrožene, a djelomično već i izgubljene pozicije Francuske u misijama. Za katolike je pak svakako opasno da vežu svoja nastojanja s vladinim, jer bi lako u poganskim zemljama efekat za misijonare mogao biti nezgodan. Danas je nacijonalna svijest Kineza i Indijca toliko probudena, da je i suviše delikatna, pa bi ju takovi savezi mogli jako uzbuditi. Osservatore Romano je baš zato, da Crkvu odtereti od svake sumnje kao da ona podupire francuski imperijalizam, objelodanio opetovano demantije u kojima se utvrduje da poznati misijski paragrafi nisu rezultat prethodnog sporazuma Vatikana i Francuske.

PJESME MOJE MAJKE

(Iz: »Proljetnih oblaka«).

I.

Ja se pitam često
kad mi čežnja zavre:
Zašto, majko moja,
tvoja pjesma zamre?...

U sutone tihe
dok se sumrak pružô
zapjevat si znala:
Zašto plačeš ružo?

O da znadeš, majko,
kako me je kasnije
dok se sumrak pružô

zahvaćala čežnja
da ti pjesmu čujem:
Zašto plačeš ružo?...

II.

I u toj čežnji proljetnoj
sutona što boli
ne slutiš, majko, koliko
srce te moje voli.

Ono sad samo samcato
tuče tužnije, jače
ono tad samo bez tebe
za tvojim srcem plače.

Ono kô da žaluje
svemilu ružu proljetnu...
i pjesmu joj što ne čuje

više s dragih usana,
kada si je pitala
dok se sumrak pružo:
O zašto plačeš ružo?...

III.

U oku ti nema
proljetnoga maja
u njemu je sumrak
čempresova gaja.

Zamrla je pjesma!
...al' su tvoje zjene
dva ugasla sunca
što još griju mene...

Dubina ti zjene
za me ljubav krije
Iz srca ti dobrog

Za srca ti dobrog
što za bijednog mene
neprestano bije...

IV.

Stupajuć u život
čudne sanje snivam
i što idem dalje
to čudniji bivam..

Zacrta mi život
čelo brazdom sjete.
O majko, sad ne bi
razumila dijete.

Sa ugaslom pjesmom
i ti ideš dalje
ideš — majko moja.

Ja u život idem
najljepše što imam
to je ljubav tvoja.

Ivo J. Lendić.

SKRUŠENJE

Mnogo mi izrekoše besjeda slatkih,
Što zujahu zvonko, baršunasto, slatko
Prošlo mi obrazima milovanja glatkih
I suviše često — a tako sve glatko!

A kada bih plave napravio oči
Na jecaj i suzu, rekli bi mi oni:
Ne plačite druže, bol će brzo proći,
A da suza gorka s vjeđa se ne roni.

Tako nije bilo. Bol je pekla jače,
Dok sam se ja ludo smijao po putu —
Rugajuć se svima — i bogcu u kutu.

Raskrink'o sam obzir! Srce moje plače.
Prelit, Kriste, prignut ću se nisko dolje,
I bit će mi, je li, mnogo mnogo bolje?

M. Meštrović.

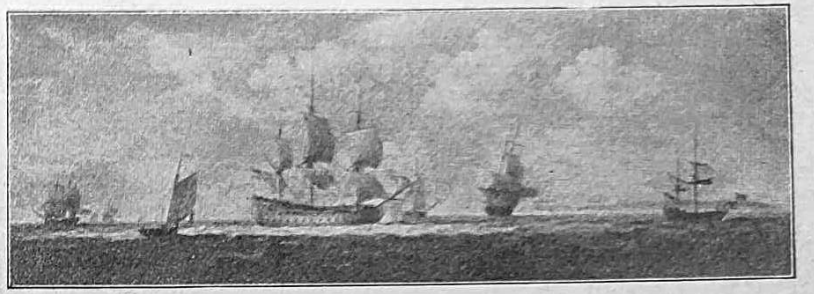

BILJEŠKE S PUTA

UTISCI IZ ENGLESKE

I.

Ljudi, koji vole kratke sinteze, bez predhodnog utvrđivanja činjenica, lako bi došli na misao, da Englesku predstave u formi tvornice, s mnogo dima, s mnogo sirovina, sa bezbroj ureda, koji nastoje svoje produkte proširiti po cijelom svijetu. Ovaj narod pun sebe, tvrd, barem na prvi mah, prema strancu, ima doista mnogo spretnosti, da se nametne drugima, ne samo politički, nego i gospodarski. U jednom od najvećih londonskih dućana pošli smo kupovati razne stvari. Ne sjećam se točno imena toga dućana, ali mi se čini, da je negdje u blizini Piccadilya. Legije činovnika i namještenika vas vode po raznim odjelima: i ovi Englezi, koji teško izgovaraju, naročito konsonante drugih jezika, služe vas sa činovnicima, koji poznaju sve jezike. Čičica, koji je nama dodijeljen poznaje naše krajeve odlično. On je kao trgovački putnik proputovao sve slavenske zemlje. Spominje se čak i napjeva naših narodnih pjesama. U Rusiji je bio dugo vremena i tamo je zalazio na dvor, pa je tako bio nekoliko puta primljen i od Nickya (Nikola II.), koji je naročito volio Engleze, tako da je sa svojom ženom, vodio dopisivanje skoro isključivo na engleskom jeziku, kako se vidi iz nedavno objavljene prepiske.

Medjutim, čini se da bi takvo karakteriziranje Engleske bilo površno. Istina, engleska je industrija veoma jaka i solidna. Školski udžbenici i znanstvene publikacije donose nam ogromne brojke. Na izlogu jedne engleske trgovačke kuće gledao sam velike prikaze engleske trgovine u srazmjeru sa trgovinama drugih zemalja. Nijedna zemlja nema tako razgranjenu mrežu po čitavom svijetu, kao engleska. Ima područja, gdje je jaka američka Unija snažnije zastupana: njemačka metalurgija je gušće ispreplela neke krajeve, ali nijedna država nije na onakav način zahvatila svojim krakovima, kao velika Britanija. Osobito njihova tekstilna industrija vodi glavnu riječ na čitavom svijetu. Nju upotrebljava, uz g. Hoove-

ra, g. Buharin, Čang Kaj Šek, onorevole Mussolini i naši diplomati sa bijelim gamašnama. Ali i u samom Londonu možete opaziti na svakome koraku, da se u Engleskoj troši mnogo stranih artikla. Toaletne stvari iz Francuske, a metalni proizvodi iz Njemačke. Nije rijetkost, da u galanterijskim radnjama i u izlozima trafika, opazite noževe iz Solingena. Na čaju kod gdje C., koja bez sumnje nije nikakva Germanofilka, razgovarali smo o njemačkoj i engleskoj industriji. Ona nam reče, da se u Londonu troši mnogo njemačkih produkata, jer da su jeftiniji i solidniji od engleskih.

Drugi bi možda uprli prstom na banke, kao simbol Engleza. Pa kažu, da su oni, u velikom stilu, novovjeki Feničani i Rimljani u isti mah. Doista, nigdje na svijetu nije toliko tresora kao u Cityu londonskom. Sam siromah Nelson ogradjen je od grdosija bankovnih i Trafalgar Square, gdje se nalazi Nelsonov spomenik, više priča o jakosti engleskoj sa bankama nego sa visokim Nelsonovim spomenikom. Hodate tako po ulicama Citya i bankovne reklame i ogromne kuće vas slome: kudgod se okrenete, vidite banke i banke i samo banke... Udjete u prizemlje Bank of England: debeli kameni zidovi sa tamnim hodnicima odmah vas poklope, pa se uprav čudite, kad dodjete, da vam promijeni notu od pet livra sterlina, da je onako novu i ravnu, čivnovnik, kad mu je predate, potrga u komade. Englez je srastao sa bankom, kao mi sa trgovinama na mjesečnu otplatu. Možete gubiti sate i sate, da vam promijene pare, uzalud. Niste klijent.

U nas se obično uvriježilo mišljenje, da je Englez kapitalista, bankar, čovjek, koji zna druge iskorišćavati, dok o njegovim kulturnim emanacijama, o tima se redovito ne misli i drži ih se pretečom amerikanizma i u znanostima i u umjetnosti.

Bit će da je ovako mišljenje površno.

Treći bi ih možda uporedili sa rimskim imperijem za vrijeme Cezara. Spretni osvajači. Bilo je u svoje vrijeme karikatura u nekim našim listovima, u kojima se Engleze pokazivalo do zubi naoružane, s bezbroj podmornica, dreadnota, razarača, koje šalju u Mediranej kao opomenu sredozemskim narodima, da su Britanci ante portas.

Bit će da je i ovako mišljenje površno.

Englez nije stari Rimljanin. Rimljanin, barem onaj, koji je predstavljao Imperij bio je rasno više manje čist. On je bio od iste potke tkan. Na isto brdo. Englez je složen od mnogo rasa, od mnogo naroda, od bezbroj kulturnih utjecaja, pa je i njegova historijska afirmacija u životu krivulja, a podnipošto ravna crta, kako se redovito kod nas misli. Narod, koji se hvali najvećom slobodom (o čemu bi se dalo mnogo raspravljati) dozvoljavao je Vilimu Osvajaču, da ga tiranizira, kako je rijetko tko tiranizirao jedan narod. On je siromašnim Englezima zabranjivao, da drže svijetlo ili vatru u kući poslije osam sati. Tko bi se protiv toga ogriješio, stigla bi ga smrtna kazna. To ništa neće smetati Engleze, da kasnije pokažu svoje bijele i jake zube raznim vladarima (Karlo I., Henrik III., Henrik IV.). Ako je gdje kontradikcija u razvoju jednoga naroda, to je u Engleskoj. Ako je gdje više nestalnih crta, to je svakako u ovoj zemlji. Narod, kome Rimski Imperij često ledbi pred očima, nema mnogo odlika Rimljana: uprkos navodnoga mira, Englez je mrzio, iz sektaških motiva, jedan drugoga, pa je već Voltaire dobro opazio, da se ni Marije ni Sula, ni Pompej ni Cezar, ni August ni Antonije nisu borili za razne obrede ili, da li će se košulja kod svećenika nositi povrh odjeće ili ispod, dok se kod Engleža

znalo proliti silu krvi za takve trice i kučine. Uza sve to, zagospodarili su direktno ili indirektno sa najvećim dijelom svijeta.

Ove bilješke, koje ne reflektiraju na punanost i iscrpnost, ne mogu, razumije se, istraživati niti, koje su splele britanskog čovjeka i njegovo životno afirmiranje. Naročito bi to bilo opasno, ako se ima pred očima najraznolikije mogućnosti engleske afirmacije i životne emanacije. Ona je dala Cooka i Nelsona, Shakespearea i Bacona, Cromwella i Pitta, Miltona i Byrona; najrazličitije ljudske naravi i najoprečnije psihološke pojave. Bilo je pokušaja da se, na temelju klime i hrane, zemlje i mora, a nada sve mješavine rasa i kulturnih utjecaja, protumači ovu najveću zagonetku, što je do sada dalo čovječanstvo. Medjutim, sirovo su meso jeli i Huni i Avari, pa im nestade glasa. Bizantski su se kuhari vukli za vlasi radi vjerskih pitanja, ali Bizant nije ni izdaleka dao onako jake rezultate, kakve je dao gordi Albion, ma da mu nije falilo strasti. Cromwel je, istina, tukao nosove kipovima u Elskoj katedrali, ali je on zato znao biti i vrstan upravnik, dok su Bizantinci, u vrijeme vjerskih rasprava, puštali carstvo, da padne na tanke vode.

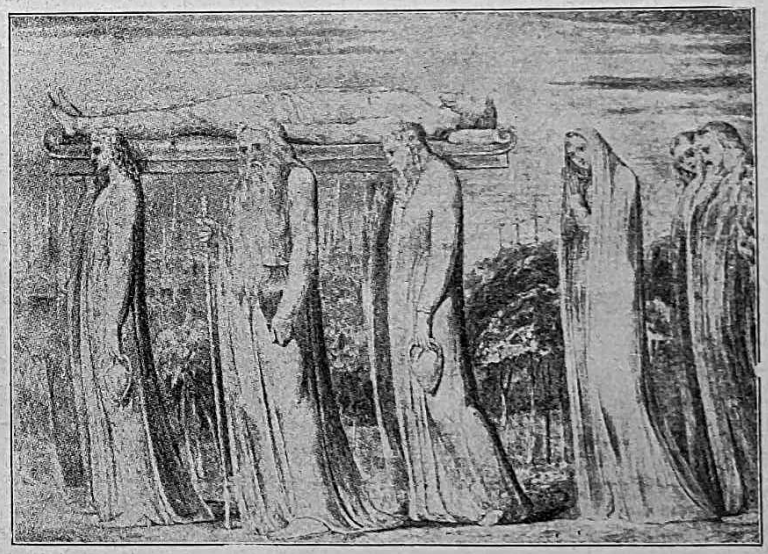

Blake: Procesija sa Kalvarije

Preda mnom stoji nekoliko svezaka reprodukcija iz londonskih galerija i muzeja. Prevrtati dane i dane po samim tim svescima ne znači, da ćete i samo mehanički zapamtiti imena svih onih majstora i umjetnina, koje su ovi »osvajači« i »bankiri« skupili u svoju ponosnu prestonicu. Moje filmsko putovanje London—Kambridge—Oxford—Windsor, ma da je bilo skučeno vremenom i programom, pokazalo mi je toliko ljepote, smisla za formu i ukus kod ovih sjevernjaka, da bi samim tim utiscima mogao ispuniti debelih stranica. Otmene linije njihovih koledža, obraslih intenzivnim zelenilom i raščem, opasano potocima i rijekama, onaj sklad dvorišta sa pročeljem, mirna linija njihove gotike, malko uvinute i zaobljene, geometrijski točne, ali prijatne i ne napadne, smisao za monumentalnost bez nametanja, svjedoče o velikom ukusu.

Ima na evropskom kopnu više gradevina, koje zaslužuju našu pažnju. Ima Pariz dotjeranijih četvrti. Nesravnjivo više smisla za perspektivu, ali ćete rijetko gdje naići na više diskretnosti kod gradjenja, manje nametljivosti i manje pogrešaka u ukusu nego u Londonu, ili radije u Oxfordu i Kambridgeu. Malo čudesnosti, ali isto tako malo neukusnosti. Barem, što se tiče londonskoga Citya. Periferija je, dabome, nastala bez reda, kao uostalom periferija svih velikih gradova, osobito radničke četvrti. Te su u Londonu bez mjere. Jednolični sivi kompleksi kuća, pokriveni opranom rubeninom, s karakterističnim cijedjenjem vode niz zidove, oni liče više na kuće, koje sretamo u filmu iz radničkih četvrti, nego doista pravim kućama. Sćućurene tako leže porazbacane, pomiješanih prozora i vrata, sa slijepim plohama i jadnim balkonima. Medutim, u središtu grada toga nema. Tamo se s dosta ukusa posezalo za klasikom. Barok također sretnete, ali ne mnogo i ne često, naročito ne u dotjeranom obliku. Dok se kod nas nastojalo oponašati majmunski bečku secesiju, sa svim njenim ekstravagantnostima, ovdje se ugledali na ravne linije klasičnoga svijeta, pa ćete zato ostati zapanjeni koliko ima zgrada čiste klasike ili renesanse. Dok je Kambridge i Oxford ponos engleskog originalnoga duha, dotle je London dokaz kako su se znali akomodirati tuđim uzorcima, bez tananog studiranja, ali i bez površnog mješanja. Izletište Windsor, poznato po Shakespeareovu komadu, smjesa ljetnikovca i tvrdave, kraljevskoga dvorca i buržujskog varoša, ima u kraljevu ljetnikovcu, koji je publici otvoren, kapelu, kojom bi se dičili najprobraniji gradovi. Kapela sv. Jurja, sa svojim gotskim prozorima i podom, koji je sav izrezan iz kamenih mosura, sa korom, koji bi dobro došao St. Chapeli u Parizu, pokazuje da je, uz bogatstvo, Englezima ukus prirođen. A nigdje valjda na svijetu nema mjesta prikladnijeg i odabranijeg za nauku, kao u njihovim sveučilišnim gradovima. Mir i ukus, komfort i bogastvo zbirki, otmenost sa čistoćom — sve je to spojeno, a što najviše čudi, ovi su koledži gradjeni u vrijeme, kad su u Engleskoj vladale žestoke borbe, kad nije imala bogate kolonije, dobrim dijelom još u srednjem vijeku ili u ranom novom.

Je li Englez ratnik, bankir, osvajač? Zar samo to? Duh njegovih kulturnih djela i odviše je velik, da bi ga mogli zanijekati. Psihologija naroda, smione opaske Voltairea, naučno cjepidlačarenje Tainea, nijesu razotkrili veo s velike engleske duše. Ona je previše komplikovana, da bi je mogla jedna knjiga razotkriti.

Jedan moj prijatelj, Englez, koji je dobar znalac raznih evropskih naroda, jedno poslije podne, kad smo se sastali u hotelu, pri čaši čaja, nastojao mi je objasniti englesku dušu. U njega je paradoks običan. Sam mi reče, da rado čita Shawa, Chestertona i Swifta. Pokušat ću nabrojiti nekoliko njegovih riječi. Englez je: agilan, neustrašiv, štediša, religijozan, konservativan, ličan, individualista, koji zna za red, ksenofob, poštivač drugih, trom u spoznavanju ali istrajan u primljenom, pun strasti, ali gospodar sam sebe, malo stvari zna, ali koje zna, zna temeljito; on se povodi za drugima samo u dobrim stvarima, nerado prihvaća novotarije, ali kad ih prihvati, onda za njih daje sav svoj napor, srce, energiju, više sklon razmišljanju, nego naglom prosudjivanju, ali kad primi mišljenje, onda ga fanatički brani. Voli duhovitost, ali njegov odraz nije Shaw, nego Swift, koketira s demokracijom, ali samo do izvjesne mjere. Problemi ga ne muče odviše, a ličnost, naročito odnos dvaju svjetova u čovjeka nikako. On ne može nikako razumjeti Rusa, pa zato njegova averzija prema boljševicima nije samo radi Imperija, nego još više radi dviju kontradiktornih duševnosti. Životno pravilo: nikad natrag.

II.

Vidjeti London, a ne posjetiti British Museum, National Galery, Tate Galery, Viktoria and Albert Museum ... to je isto tako, kao doći u Split, a ne vidjeti zvonik sv. Duje, u Sarajevo, a ne vidjeti begovu džamiju, u Dubrovnik, a ne vidjeti franjevački i dominikanski samostan, ili u Zagreb, a ne vidjeti ... e, tu, već ne znam, šta bi naveo tako karakteristična. Još više; ove galerije i muzeji nam jasno crtaju napore engleskog duha za stvaranje kulturnih vrednota kroz sva vremena. Oni su za Engleza karakterističniji nego Louvre za Francuze. Kao Crkva sv. Petra za katolicizam. Kao Ufizzi i Pitti za Firencu. Kao Palazzo Ducale za Veneciju. Kao frau Minster za Zürich. Ono malo dana, što je za četiri žarišta ostavljeno bili su umorni i teški. Nisu koristili ni prijatni hoteli, koji se tamo nalaze. Nagomilano je pusto blago svih vjekova i svih

Reynold: Doba nevinosti

Gainsborough: Seoska djeca

naroda. British Museum, sa svojim ogromnim salama, sam sagradjen kao potpuna imitacija Parthenona, sa bezbrojnim rimskim, azijskim, grčkim, egipatskim spomenicima zasluživali bi studij od mjesec dana najmanje. Prekrcata zbirka rukopisa svih važnijih pisaca od dvanaestoga vijeka do danas, sa Michelangelovim nervoznim nacrtima, Napoleonovim naglim potezima, sa dražesnim cifrarijama gdje. Brento, sa otmenim potezima O'Conella, Getheovim packama i križanjima; stil i nošnje u V. a. A. Museumu, zlatno pokućstvo i slavonske poculice, koprene gejšinica i zari turkinja, handžari Muhameda II. i porculani Henrika VIII., talijanske čipke i sjevernjačke bunde, spavaće sobe Elizabete Velike i novac Ramsesa: teške zlatne forintače iz petnaestoga vijeka i marke svih vremena; oružje krstaških ratova u Toweru, uz najmodernije topove; pokućstvo gotsko englesko i španjolsko u V. a. A. M. U glavnoj sali, odmah na ulazu, velik broj Rodinovih skulptura, a kraj njega naš Meštrović i Roksandić, emajli i zlatarije. Kartoni Rafaelovi i sjedalica Dickensova. V. a.

A. M. i B. M. predstavljaju najiscrpnije vrelo za studiranje civilizacije i kulture svih naroda na čitavom svijetu. Nigdje nije toliko naslagano obilja ljudskih rukotvorina, kao tu. Kad bi se nabrojile samo sale, koje čuvaju neprocjenjivo blago, trebalo bi nekoliko stranica. Vidjeh rimske i fiorentinske galerije i muzeje; bolonjsku i milansku pinakoteku; venecijanske i pariske galerije i muzeje: ima medju njima pojedinih epoha bogatije zastupanih, ali nijedan grad na svijetu ne može pokazati toliko obilje spomenika iz svih područja čovječje djelatnosti kao London. On ima, en passant, samoga Dürera šeststotina komada. Bojim se nabrajanja.

*

U National Gallery je razvoj starije engleske umjetnosti prikazan po najboljim zastupnicima engleske likovne umjetnosti, isto tako, kao što se u westminsterskoj opatiji opažaju skulptorska nastojanja kipara. Možda bi ova galerija bolje djelovala, da u njoj nisu zastupani umjetnici talijanski, francuski, španjolski, holandijski, njemački i engleski. Ovako se engleski umjetnici pomalo gube, ma da je engleska likovna umjetnost, tamo od osamnaestoga vijeka neobično naglo kročila. Karlo I. odan umjetnosti poče nagrtati velike kolekcije prvih umjetnika u englesku, pa od tada unapred engleski umjetnici počinju, da se ugledaju u najbolje: domalo i sami nadjoše sebe. Za vrijeme puritanizma strada umjetnost, kao i za reformacije u Njemačkoj. Osamnaesti vijek je popravio, što je sedamnaesti odnio, pa tako nam to vrijeme daje Hogartha, čiji su portreti neobično profinjeno nastudirani, boja štedljivo upotrebljavana, ali se još kod njega opaža muka sa kompozicijom. Ali, zato su njegovi pojedinačni radovi duboko zasnovani, izvedeni vještom tehnikom, što se osobito opaža na portretu njegove žene.

(O Reynoldsu, Brookingu u budućem broju).

M. Ujević.

MOLITVA NJIVA

Izadi, dobri oraču, u polje.
Posij zlatno sjeme u njivu
Eno njive čekaju...
Željne pluga u srcu sanjivu.

U njima kopka nemirna pjesma
U njima živi vječna žeđa
U njima oganj pali proljeća,
Da plug ugasi žeđanja smeđa.

Izadi, njive te čekaju.
Žeđanja smeđa za plugom ginu.
Plug zarđao negdje čeka.
Izađi, rini ga zemlji u dubinu.

Njive već dugo čekaju.
Uz molitve plavih svitanja
Uz mirise jutara i rosnih trava
Uz grmlje malo i ptičija kliktanja.

Izadi i prevrni pobožno brazdu
Vidićeš toplo srce, kako se puši
Mirise lije, suncu se smije
Šapuće pričų o toploj duši.

Za tobom će vrane stražit stražu
Pomicat se iza tebe jata crna
Prebirati pomno toplu zemlju
Zadovoljno jedući žuta zrna.

A iz grmlja pozdravit će rosna gnijezda
S pjesmom dobroga orača,
Što polako znojna čela,
Za plugom koraca.

Izadi, dobri oraču, u polje.
Posij zlatno sjeme u njivu
Eno njive čekaju...
Željne pluga u srcu sanjivu.

Daphnis.

U HIPNOZI

Lakomac se prepao. Smrt bi mu Jelina sve pokvarila. Rasplinule bi se njegove želje i nade poput mjehura od sapunice. Nestale bi, a on se je u tom slučaju zavadio banbadava s cijelim selom. Navukao na se mržnju svih rodaka Jelinih, a zašto? Za onaj časak svojih iluzija, koje ostavljaju toliku gorčinu iza svoga rasplinuća. Toliko štete i teških jadovanki. A to on sebi nije želio. On to nije htio, jer je čovjek, koji teži makar i na oko za srećom. Istina, skrivao je svoje namjere javno, ali zatomit ih nije mogao. Smrt bi mu sve pokvarila, pa zato još i nije želio Jeli konac života. Barem ne prije stanovitih formalnosti. U takovom duševnom stanju, dovukao je Jelu k vodi i počeo je kvasiti. Dah je pritajio i zurio u blijedo lice Jelino. Ako je ikada imao dobre želje Jeli, to je upravo sada bilo. Strepio je za njen život. Tresao je. Tro sljepočnice zdenčanom vodom. Kapljice su mu se znoja pojavile na čelu. Znoj od straha i bojazni. Hladan, slan. Napokon se Jela počela micati. Otvarati oči. Krv je počela življe cirkulirati i vraćati se boja puti. Jedva se zamjećivalo rumenilo. Lakomac je odahnuo, kao da je svalio težak kamen s iznemoglog srca:

— Strina, el vam bolše?

— Sused teško... teško... zahropta Jela.

— Strina, el čujete, bu vam za čas dobro... Bu vam dobro, el ste me čuli?

Lakomac je lagano govorio. Glas mu je pomalo drhtao. Ali je ipak bio pun uvjerljivosti. Pun neke sugestije. Lakomčeve su riječi djelovale na Jelu. Njoj je bivalo bolje... osjetila je, kako se joj vraća prvašnja jačina. Noge su joj još klecale, ali i to doskora prođe. Lakomcu nije više bilo do traženja coprije i htio je da prestane, no Jela se najednom svega sjeti:

— Sused, kaj je to pod pocekom?

— E, neznam... neznam.

— Kaj??

— Lakomac je htio da popravi loš dojam:

— Moral bi kopati, pak bi onda videl...

— Kopajte! Jela se nagnula k Lakomcu i gledala mu u lice, kao da nešta čita s oporog mu lica.

— Strina, morti bi to zutra?

— Ne! Ne! Mam sad! Jela otrči poput mlade, zdrave djevojke po motiku. I prije, nego je Lakomac mogao zapriječiti, vratila se Jela. Motika joj drhtala u ruci. Nervozno je počela kopati i strugati zemlju. Sve brže i brže. Lakomac je bio pozoran. Promatrao je napeto Jelu. Jela je kopala. Lice joj je poprimilo crvenu boju. U to se i mali Mirko probudio. Onako krmeljiv ispao je na dvorište i stao iza bake. Gledao je u motiku. Tro rukom pospane i krmeljive oči... Konačno se pod motikom ukazalo nešto slična mačjem repu. Jela je ubrzala kopanje. Usnice su joj se objesile od čudenja, kada se pokazao njezin mačak oguljene glave. Mirko je zaplakao od straha. Jela se i nehotice prekrstila... Lakomac je rekao nešto za sebe, ispružio ruke vodoravno, prekoračio tri puta prag amo tamo, uveo Jelu u kuću i odnio zakopanu »copriju«.

V.

Došlo je ljeto. Sunce, žarko sunce prelazi preko neba. Pali i prži strn. Lišće se voćaka kvrči od sparine. Vene. Zrak titra iznad krovova. Iznad voćaka i živica. Debela se prašina vije iznad sela. Psi lijeno leže ispred kusnica isplazivši jezike. Dahću. Žmirkaju očima i traže djelak hladovine. Starci su zaposjeli štagljeve i pomalo izradjuju razne sitnarije, a oni ostali, izgorena lica,

sakupljaju sijeno i tovare na kola. Mališani se kupaju u tihoj i crnkastoj Glogovnici. Pecaju ribe i — žabe. Skaču s mosta u vodu — prskaju se — natječu u plivanju. Za čas se uvale u prašinu i okreću ledja k suncu. A sunce peče. Koža se guli. Koža se ljušti. Uvečer kreću kola puna sijena u selo. Iz sijena vire crvena lica. Muškarci razgalili košulje, a na šešire zatakli zelene grančice. Pjevaju — šale se. Kola škripaju, ostavljaju dubok trag u prašini. Uz put cvrče šturci, a dalje iza kola stupa stoka. Lagano. Dostojanstveno. Obavita oblakom praha i oblivena krvavom zažarom večernjeg sunca...

Tako biva iz dana u dan. Uvijek isto. Uvijek monotono, ali ipak s nekom ljepotom i ugodnošću... Prolazi ljeto, a približuje se jesen. Jesen, koju očekuje mladjarija. Očekuju starci. Svi očekuju svetu Katu, koja će — u glavnom bar — ispuniti nadu i želje... Svi se vesele. Ali ipak ne svi. Jela se vuče. Slaba. Bolesna. Sa strahom očekujući jesen, koja otvara grobove, koja briše ljude iz kataloga živih...

VI.

Vjetar je pomalo duva. Njiše grane drveća. Žućkasto se lišće spušta u zavojima na zemlju. Slaže se mirno, čekajući čas, da se povrati u prah, iz koga je i nastalo. Na Jelinom je dvoru mirno. Očajno mirno. Tako da potpuno vrijedi riječ: ni žive duše. Kućna su vrata zatvorena. Prozori zatvoreni. Iz staje se katkada javi mukanje krava... Iz »babinog kuta« javljaju se sivi oblaci. Šire se i gusnu. Približuju se. Tiho. Bez buke, bez bljeska i groma. Zrak je nešto hladniji. I to je sve, što se primjećuje prije kiše... Ljudi, kao ljudi, idu od kuće do kuće, nagadjaju vrijeme, ispituju novice, istražuju politički barometar i t. d. Na Jelu se gotovo i zaboravilo. Pa tko da se i brine za nju? Jedan čovjek na selu manje ili više.. to je bar svejedno i svakome razumljivo.

VII.

Sunce je upravo izašlo. Nebo se prelilo karminom pomješanim s ametistom. Vjetar je lepršao preko polja. Zaletio se u požutjele kukuruzne stabljike. Lišće je zašustjelo. Sad jače. Sad slabije. Šumorilo je nekako sablasno, tajanstveno, ali i ugodno. Pastiri su posjedali oko vatre. Pružaju ruke prema žeravki. Tjeraju rukama dim, što ih štipa za nos i mami suze na vlažne oči. Sjeli su u okrug. Pod sebe stavili gunjeve i pekli mlječni kukuruz. Pečenci su mirisali. Zrnje je pucketalo na žarkoj žeravki. Uvijalo se i izvrtalo. Tamo od sela dolazila su kola. Traljava kola! Traljavi i dugom dlakom obrasli konji! Sprijeda je na daski pokritoj šarenicom, sjedio Lakomac. Posve sam. Odbijao je kratke dimove iz lule. Ovajput — iznimno — imao je kapu, koju je naherio na lijevo. Crnkasta mu je kosa virila nepočešljana. Na kolima nije bilo nikoga više, doli velike gomile slame. U tom su bili svi pastiri složni. I oni se ne bi više brinuli za Lakomca i njegova kola, da se nije počela slama iznenada dizati. Lakomac to nije opazio. Posve je bio razdragan. Svaki bi se čas slatko nasmjehnuo. Napokon zafićuka neku veselu pjesmicu. Slama se sve više nadizala. Pastiri su zaboravili u taj tren i na pečence i na stado. Cijela im je pažnja bila uperena na kola i na gomilu slame, što se je micala. *Vladimir Dolar.*

(Nastavit će se.)

TREPTAJI SRCA

III.

ČASI SJEĆANJA.

Dragi Milane!

Mnogo je niz Vrutak proteklo vode i mnogo je vjetra prohujalo kroz Zabrde od našeg zadnjeg rastanka. I evo mi danas opet, po stoti put, uskrsavaš pred očima pun žalosne gordosti kao onog novembarskog jutra. Neka mi sila tiska pero u ruku i evo ti pišem.

Pokušat ću da ti oživim tamo u tudini naše sretno djetinjstvo. Znam, ti ga se sjećaš, jer je bilo puno igre, šale i smijeha, veselja i ruža. O kako je bilo slatko i mirisno!

G. F. Watts: Portret

Gainsborough: Slika mladića

Sjećaš li se, kako smo, do koljena zagrnutih nogavica, gacali po vodi naganjajući se s patkama i svoj nestašni, veseli smijeh miješali s njihovim gakanjem? Gdje su sada oni dani proljetne pjesme i zanosnog veselja?

Onaj bi nas stari dud znao pričati o razbijenim glavama i o razderanim košuljama, a i mnogo, mnogo drugoga... On je to valjda sam zapamtio i zapisao pod svoju koru. Ali mi smo daleko, a on je šutljiv, šutljiv.

Znaš, Milane, piše mi sestra, da je zadnja bura silno polomila dudove grane, da je siromah ostao go i sakat. I te slomljene grane odnijele su mnoge tajne, kojih ne će više niko doznati osim možda naše stare babe, kad se bude uz njihovo pištanje, uz njihovu smrtnu pjesmu grijala na našem starom kominu. Ona će sama razumjeti njihovo bolno pištanje, jer djeda ne će biti uz vatru — on će »u staroj konobi« sigurno djelati djeci čevrtaljke za Uskrs. Dok

te grane budu pjevale jedan lijepi, veseli ekscerpt dvaju života, djeca će — naša braća i sestre — grcati u smijehu, igri i šali. I ne sluteći, da će tako domalo — za jedne ljute zime sagorijevati i njihov smijeh.

Mnogo bi lijepa i mila znali pričati ovi kutevi, zapećci, zakutci i potpećci iz kojih smo igrajući se »Sakrivača« prigušeno siktali: »Traži, traži; na dobru sam mjestu!«

Koliko veselja, uspomena, zanosa i ushita na tim mjestima!

A naša baba, Milane moj, kako je dobra i mila! Što nam sve nije ona pričala hraneći našu djetinju maštu vilama i patuljcima, nesretnim kraljevnama i čaranim dvorovima i »našim starim« Kraljevićem Markom. Sjećaš li se one priče, koju je tako često o njemu pričala? Kako je u davno vrijeme Kraljević Marko prešao ispred naših kuća, baš našim oborom, darivajući malu poslušnu djecu. Pa zamaknuvši tamo za Laze, pukla Šarcu praća i pade tu golema ploča, koju je Šarac nosio. I pričala baba dalje, da će onih pet ljudi, kojima uspije da je prevrnu, biti sretni i da će naći pod njom golemo blago. S kakvom smo mi ljubavi i svetim strahom gledali tu ležeću ploču! U njoj smo gledali i Marka i Šarca i sve one Markove junačke megdane. Ona nam je bila simbol jedne lijepe, jake prošlosti, pa po njoj nikada nismo gazili nogama, već bismo se je samo plašljivo dotakli kao neke svete stvari.

Pa znaš li, Milane, što nam je od nje?

Htijući obnoviti stare uspomene, podoh prošlih praznika do nje. Ali je ne nadoh! Vidio sam tu u blizini popravljenu cestu i radnici su valjda razbili »Markovu ploču« ... I tako propade još jedna lijepa, mlada uspomena, jedan svjedok sretne prošlosti. I tog mi se časa nešto duboko, duboko u duši survalo i osjetio sam još jednu golu ruševinu. Pa evo ne štedim ni tebe otkrivajući ti tužnu istinu.

Ima, amo u ovim stranama, još dosta malih, milih uspomena, koje nas vežu uz ovaj krš i ove vrleti, koje nam nekim tihim, mističnim šaptom dočaravaju lijepe slike sretne prošlosti. Mnogo toga ima amo, što nam šapuće o bajnom djetinjstvu izazivljući bujicu misli i osjećaja. A toga je ne mogu iznijeti na papir. Bilo bi to puno blijedo i prozaički. Nemam snage da ti naslikam sve talasanje naših bivših želja i ushita, naših šala i vragolija. — O svemu tome će nam pričati za tihih ljetnih večeri stare vrbe, ostaci staroga duda i viti jablani sa svojim tihim i veselim sumorom.

A sad nek ti ovaj vjetar, što savija grane pred mojim prozorom u ovom gradu, ponese vreli i srdačni pozdrav.

Ivo B. Sumić.

OBLACI

Oblaci su noćas putovali
puni slutnje.
Umorni od puta, bolećivi od tuge
puni šutnje.

Oblaci su noćas ginuli od čežnje
ginuli od boli,
paćeni snovima i šutnjom
lutali gori doli.

Oblaci su noćas zaposjeli visove
stražili stražu dugu
pjevali pjesmu slapova i dugih staza
i svoju tugu.

Oblaci su noćas grlili nebo,
pritiskivali kuće,
zaposjeli šume i visove gorske
i umakli tek u svanuće.

Daphnis.

SOCIJALNE INSTITUCIJE

I.

RADNIČKE KOMORE.

Radničke komore — klasno predstavništvo radnika.

Što više zakonodavstvo zadire u privredni život, to se više opaža potreba, da zainteresovani krugovi sudjeluju kod donošenja zakona, kojima se reguliraju privredni odnosi. Ima već više desetaka godina, kako se u državopravnoj nauci, a i praktičnoj politici, raspravlja pitanje staleškog predstavništva u parlamentu u posebnoj staleškoj komori (socijalno-politički dom). U najnovije vrijeme je ostvarena misao klasnog ili staleškog sastava parlamenta u komunističkoj Rusiji (doduše pristrano i ekskluzivno) i u njezinom antipodu u političkom pogledu, u fašističkoj Italiji, (ali ne potpuno dosljedno). Druge države kolebaju, da uvedu staleško predstavništvo u parlamenat, ali zato ustanovljuju privredne savjete, koji proučavaju projekte zakona, koji se odnose na privredu, i daju svoje mišljenje. Osim ovih organa savjetodavnog karaktera, koji su zapravo državni organi, postoje i druge institucije kao predstavništva pojedinih staleža, kao trgovačka komora, obrtna komora i industrijska komora, koje daju svoja mišljenja o zakonskim projektima, ali koje ujedno zastupaju interese pojedinih staleža pred svim državnim oblastima i brinu se uopće za unapredenje skupnih interesa tih staleža. Država priznaje tim institucijama donekle službeni karakter, pa ih konsultira u svim pitanjima, koja se tiču privrede, ali im daje autonomiju u upravi, nad kojom vrši samo nadzornu vlast.

Kada industrijalci, trgovci i obrtnici osjećaju potrebu svoga staleškoga predstavništva, koje će štititi i unapredivati njihove staleške interese, to još više osjećaju potrebu slične institucije radnici, koji su izvrgnuti mnogim zloporabama i teškoćama, a ujedno su tako ekonomski slabi, da nijesu kadri realizovati svoja prava ni kod državnih oblasti, a kamo li utjecati na pravac i sadržaj zakonodavstva, kojim se ureduju njihovi odnosi.

Koncem XIX. vijeka počele su napredne industrijalne države donositi zakonske ustanove za zaštitu radnika protiv zloporabe u predmetu radnog vremena, načina uposlenja, higijenskih uslova, plaće i t. d., pa se pokazalo nužnim, da se ustanove posebne institucije, koje će zastupati interese radnika pred svim oblastima i faktorima, bdjeti nad provodenjem radničkog zaštitnog zakonodavstva i davati svoja mišljenja o zakonskim projektima odnosno davati inicijativu držav. vlasti, da se donesu zakoni ili podignu ustanove, koje će unapredivati interese radnika. Takove instiucije za radnike bi odgovarale institucijama trgovačkih, obrtničkih i industrijskih komora. No duže vremena su krzmale pojedine države, u kojima se ta potreba jače osjećala, da li da budu takove komore samo za radnike, dakle radničke komore, ili za radnike i poslodavce zajedno (radne komore), jer da imaju ovi zajedničke interese, pa su u pojedinim državama posljednjih decenija osnivane komore jednog ili drugog tipa.

Komore obaju tipova imaju za zadaću, da unapreduju i štite ekonomske, socijalne interese radništva, a naročito, da sudjeluju kod donošenja socijalno-političkih zakona podavanjem svoga mišljenja, zatim intervencijom kod svih vlasti i konačno proučavanjem grade za socijalnu političku djelatnost. Tako su radničke komore klasno predstavništvo radnika, pa zajedno s komorama privrednih staleža čine osnovku za staleško predstavništvo cijeloga naroda u posebnom socijalno političkom domu.

Razvoj radničkih komora.

Misao o instituciji radničkih komora je prvi iznio Schönberg u svom prijedlogu »o uredu rada« (god. 1871.).

Ova je misao našla najjačeg odziva u Austriji, gdje se godine 1874. i 1886. predlagalo u parlamentu, da se osnuju radničke komore na teritoriju svake trgovačke komore. Međutim tek je zakonom od 15. V. 1919. osnovano 8 komora za radnike i namještenike. Po uzoru ovih austrijskih komora ustanovljene su i u našoj državi radničke komore.

U Belgiji su ustanovljeni god. 1887. »Savjeti za industriju i rad«, koji odgovaraju instituciji radničkih komora.

U Francuskoj su zakonom od 17. IX. 1900. ustanovljeni u svakom kotaru »radni savjeti«, a 1891. i »Vrhovni radni savjet« (Conseil supérieur du travail), koji se bavi radnim uslovima.

U Njemačkoj su se počele razvijati koncem XIX. vijeka »radne komore«. Sve do konca Velikoga Rata su dolazili u parlamentu na dnevni red projekti o radnoj komori, ali do općeg zakona za cijelu državu nije došlo, nego su pojedine savezne države počele svojim zakonodavstvom da ustanovljuju »radne komore«.

Međutim po ustavu od 11. VII. 1919. su ustanovljene kao staleška zastupstva radionička i okružna vijeća te »Državni radni savjet«. (donekle po uzoru ruskih sovjeta).

I druge države, kao Italija, Rumunjska i Švajcarska i t. r. nastoje, da osnuju institucije sličnog tipa, ali sa stegnutim djelovanjem.

Radničke komore u našoj državi.

Zakonom od 28. II. 1922. ustanovljene su u našoj državi radničke komore u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani, Skoplju, Podgorici, Sarajevu, Splitu i Novom Sadu »kao klasna predstavništva radnika i namještenika«.

Ustanove o organizaciji, zadacima i području rada radničkih komora su u glavnom preuzete iz austrijskog zakona o radničkim komorama. Tako se naša država uvođenjem ove institucije, koja pod državnim autoritetom štiti interese radništva, pokazala vrlo naprednom, te uz Njem. Austriju ima ustanovu, za koju se u drugim državama vodi još borba.

Radničke komore za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu ima najveće područje rada. Na njezinom se području nalazi otprilike jedna trećina radnika cijele države. Zato je i njezina organizacija najkompletnija. Druge komore se u glavnom ugledavaju na organizaciju rada zagrebačke komore.

Komore osim svoga centralnog ureda u tom sjedištu imadu u jačim industrijskim centrima svoje ekspoziture, a u krajnim centrima povjereništva tako, da mogu pružiti svoju pomoć radnicima u njihovoj blizini.

Legislativni je organ Komore Skupština komore, koja sastoji od 30—60 redovnih članova i isto toliko zamjenika, koji se biraju iz redova radnika i namještenika raznih struka.

Izvršni je organ Komore upravni odbor, kojega bira skupština.

Zadaća je radničkih komora, da daju mišljenja i prijedloge nadležnim, državnim vlastima u svim predmetima, koji se tiču radnika ili se dodiruju njihovi interesi, zatim da vode statistiku i skupljaju podatke o pitanjima, koji se tiču radnika, da direktno posreduju kod svih državnih vlasti, ustanova i poslodavaca, kada od njih interesi radnika ili namještenika budu to zahtijevali te konačno da osnivaju i organizuju ustanove za unapredivanje ekonomskog, socijalnog i kulturnog položaja radnika ili namještenika.

Da izvrše taj opsežni zadatak, radničke komore su područje svoga djelovanja razdijelile u pojedine odsjeke. Tako zagrebačka komora ima odsjek za socijalnu politiku, za pravnu zaštitu, za statistiku i kulturno-prosvjetni odsjek.

Ustanovljenjem radničkih komora dobila je radnička klasa svoje legalno predstavništvo, koje ga zastupa pred svim vlastima, brine se za provođenje socijalno-političkih zakona, daje inicijativu za proširenje socijalnog zakonodavstva, i tako su radničke komore jedan od najvećih nosilaca i organa socijalne politike.

Dr. J. Ščetinec.

NOĆNA SJEĆANJA

I.

BIJELI POZDRAV.

Svakog Božjeg dana
Prije rujne zore
Dođe meni
S one modre gore.

Jedan bijeli pozdrav
Drage moje majke,
Drugi nježni pozdrav
Male sestre Rajke.

Svakog Božjeg dana
Prve zrake sunca
Donesu mi
Vrelih poljubaca.

Od mog dragog oca,
I maloga brata,
Koji misli na me
S naših kućnih vrata.

II.

MOJA RUŽA.

Svakog ranog jutra,
Kad me zvono budi,
Mislim na te, majko:
Iz punih mi grudi.

Lete osjećaji
K tvom dragomu skutu.
Tužan sam ti često,
Jer su na mom putu.

Uvenule ruže,
Samo jedna cvjeta:
Tvoja ljubav vrela.
Moja mala sjeta,

Što me hvata često,
Iščezava on' čas,
Kad pomislim na te,
Ko što mislim noćas...

Ivo B. Sumić.

PJESMA PROLJEĆU

Iz grma malog bez lišća
Podigla đurđica glavu
I zove ljubicu plavu,
Proljeća vijenac da pletu.

Odmah se ljubica digla
Do bijele susjetke hrli
Lako je veselo grli
I vijenac počinju plesti.

Dok su ga plele tako
Dolazi lasta s juga
Uzima vijenac polako.

Visoko se diže gore
Prosipa cvijeće po polju
U vedre i rumene zore.

I. Kutleša.

DATUM JEDNOG BOLESNIKA

20. VI. 192... Bio sam na Kasindolu, Herceg-Novom, Bledu i Brestovcu. Sad sam u stanu moga rodaka Barbića. Kad me je dr. Larćenski pregledavao i skinuv slušalicu s mojih prsa, rekao je vrlo fino i uljudno:

»Vi moj brate!« I gledao van... Zatim mi preporučio šumski zrak. Pa sam evo u šumi, na čardaku. I pišem ovo pri slaboj svjetiljci, sam samcat. Tamo u bukvama ćuk i tama... Baš u ovom raspoloženju osjećam cijelo svoje biće. Znam i tko me voli i tko me mrzi. (A mrzim li ja koga?)

— »Moj sinko — evo i mene će brzo crna zemlja pokriti... i ...« Moja se mama teško zakašljaja. Ona me najiskrenije žali i voli i htjela bi mi reći: Tako mlad grdna rano!... i umireš od suhe.

— »Pa sinko«, htjede da nastavi, i kako da shvatim onaj sažalni i bolni pogled, koji me je cijelo upio? Onaj mi pogled veli: Majka se za te ne će moći da brine...

E, majko! — Ti se ne ćeš trebati za me brinuti... Upravo kad sam vidio mnoge ljepote, kad sam progledao: moram da zaklopim oči, ja sam osuđenik, razumiješ? No, a šta bih ja kao jedna umna jedinica učinio?

I ovom se najviše čudim! U ovim trulim prsima ima još puno nade. Pa kad sam veseo i nijesam radi čeg drugog, nego jer se potpuno uzdam u skori oporavak i potpuno ozdravljenje. Dok živem, (a živem makar kako bilo) hoću da se nadam.

21. VI. Obveselilo me sunce. Živ sam ja. Ko lud. I take mi ideje napunjaju dušu, da sam gotovo naduven i poduzeo bih sve. Našao sam jezerce malo, plavo, bistro. Ko komad neba među kišnim oblacima. Imam boje.

27. VI. Ne mogu nikako da zaspem. O moj Bože! Znojim se. Ko da su svi živci u dodiru s onim bacilima, što vrve i kopaju po plućima. Očni kapci ne će da se spuste. A oči teške i ukopane u bolnim udubinama, zure. Tama je platno. Kino je fantazija... Čudne li ugodnosti. Evo malo prije odmotao se cio život preda mnom. Jasno. I ko nejasno moj svršetak.

Živem do časa, na koji uvijek mislim i onda konac — pa? Svakako će se Pravda pokazati!

Sad sam za svojim prozorom, na njemu pišem, prsa su mi teška i u njima ko da se valjaju zrnca pijeska... Putna korpa, kaput, zastori, ostan, sve kao da dršće i kad ih se čovjek dotakne, biva mu, ko da neko struže po staklu...

1. VII. Šta se ne da notama izraziti? Danas su tako glazbene kratice usavršene, da bi se njima dao čitav dnevnik napisati. Samo njima. Danas bih mogao označiti: Allegretto, Adagio, Crescendo. (Tako je to kod sušičavca. Ili crescendo ili decrescendo). Duševno stanje: Forte. Zaboravio sam na svoju bolest. Pravije da kažem, manje mislim na nju. Malo sam se zabavio slikanjem jezera.

Sjeo sam na povaljen javor. Stalak i platno postavio i dok je sunce sjalo, umakao sam kist i bojio. Brezina su stabla u vodi ko bijeli porculan. Tamo podalje među javorjem i brijestovima prostire se neka baršunasta tkanina, gobelin bogato protkan zlatom i nestaje ga u zbrci nagetih prevaljenih stabala. Pogled mi se zaustavio na viline kose, što vise na starih stabala. Ko kose stare udovice Bosne. Bosno! Kako su skršene od sjevernjaka i slomljene tvoje grane, ruke bogaljeve, što prose. I sve se okrenule prema Jugu. Ovo sam granje negdje istakao. Ono i jest slično crnim, silhuetnim rukama, što su se digle poviše očiju, da pozru u budućnost.

2. VIII. Sostenuto. Posmrtni marš. Tako mi u ovo pretoplo veče zuji u ušima. Sugestivno mi šapće u ušima: Ti, ti, ti! Ti! ti! ti! Šta ja? Ja nisam religijozan... Ti! ti! ja?

5. VIII. Bog može i hoće mnogo i sve oprostiti!

6. VIII. Jutros idem u Briznik, a jedna mlada seljanka plače. Žanje i kupi rukovete i plače. Sve cvate, toplo i jedro i ja ne plačem, a ona plače. A naše seljanke mnogo plaču. Zašto ona plače? Ne daju joj u časne sestre. Pazi se sa mladom šumarevom sestrom, koja je isto kandidatkinja, pa ju je ona uputila. Dolje niže njezina mati. »Što to ona plače?« upitam je i pokažem gore. »E, dragi gospodine, odvrati, ona ne će ni za živu glavu u kolo, ne će na prelo, a šta ću joj ja? Hoće, Bog ti ga znao, nekud u časne sestre. Što ja znam, kako je tamo kod njih. Ja beli ne dam, a ni moj stari...« Hm! Duša malo odličnija i njoj zatvaraju put pomislim i krenem dalje. Nekoliko mi je puta pao šešir i zaprašio se žutim peludom gorskog cvijeća. Malo pred mrak stiže šef stanice iz... Stanovat će ovdje, gdje sam i ja. Ele, imam društva.

11. VIII. Šefu se dopala moja slika. Moli me da prodam »Jezero«. Ne mogu. Obećano je. Dobro. »A zar vi ne možete, još jednom sjesti tamo i snimiti one ljepote? Bit ću galantan«. Ako budem u volji, bit će, odgovorim.

Večer je iza kišnog dana. Vedro i ugodno. Nešto se malo potitraje vjetar i sjeća me prvih dana moga djetinjstva. Oh! Bilo je upravo ovako vrijeme. Poslala me mama, da donesem u zdjeli vode s potoka. A ja metnuo zdjelu u potok, ostavio je, a dao se u potjeru za bijelim leptirom. Kad se ja vratih, a u zdjeli, o čuda srebrena pastrva, sve se vrti i okreće...

A ipak. Poliko volim ovaj ugođaj! Dolje s obje strane doline, livade i čiste. Hoće li još mnogo vremena proći, dok moje oči, kojim sad sve ovo motrim, budu trule u mračnom grobu?

Hoću li ja prije, nego, moja slatka mama? Zatim, jeli moguće, da će i moje uspomene poći u vječnost?

19. VIII. Sušičavci su idealni. Krotki. Nervozni i nagli. Neki mladić bogat, zarazio se sušicom i roditelji ga poslali u Alpe. On se vratio prilično zdrav, ali obijestan, cijelu zimu proplesao, a u aprilu je bio njegov sprovod. Badava je lomio ruke, zaklinjao sv. Antu i obećavao, da će postiti svaki utorak do smrti.

Malome dječaku na Bledu donijela majka novo odijelo. »Jao, he, kako ću se na Uskrs obući, Vi ne ćete, Vi gospodine« i draži me u nekoj prijatnoj slobodi. Pred Uskrs obukli su maloga u novo odijelo i opremili na groblje.

20. VIII. Svijet s Tobom lale mile, a onda? Onda te ćuši. Ti nemaš novaca, Ti si lopov, ne valjaš, treba Te zatvoriti.

21. VIII. Moderato. 11h u noći. Ovako kad ne zaspem dugo uveče, u jutro ustanem plavih podočnjaka i blijed, samljeven. Obuzele me neke misli i ne mogu ih se otresti. Je li, da svi ljudi slute skoru smrt, bili bi ozbiljniji. Ne može svako stvoreno oko dajednako promatra ovaj svijet. Pa ga jednako i ne shvaća. Neki su dotle zaludeni, da fingiraju njegovu opstojnost. Ja ga drukčije poimam nego moj brat, nego moja sestra, nego moja mati... Kako slijepci vide? Jesu li gubavci nesretniji, nego tuberkulozni bolesnici. Jesu li ludaci sretniji, od mene. Onako kako se ko osjeća, onako mu se i svijet pričinja, jer sve fiziološke osebine djeluju na pravac mišljenja... Noć i vrijeme i tačka.

Ljubo Ljubas.

POZDRAV PROLJEĆU

Mom 'ocu.

I.

Zdravo zeleno proljeće, hladno iz jutra, a toplo o podne, kad zvone zvona svih selija okolo polja i stapaju se u zajedničku pjesmu kao zuj pčela, što su napokon izletile iz bukovih dupalja te hridinastih šumskih pukotina i rasule se šumskim čistinama i ravnim poljem po šarenom cvijeću.

Zdravo!

Zdravo, mlada i zelena pšenice, puna hladne rose! Kad se vjetar s mora popne na vrhove nad poljem i prođe pomladenom šumom spuštajući se kroz propupale i oplijevene vinograde kao niz skaline, doći će i k tebi, da se poigra s tobom, kao sa sitnim valovima na moru, doći će k tebi, da ti strese rosu na vlažnu njivu...

Zdravo proljeće mlado, koje dolaziš preko mora sa toplim vlažnim vjetrom punim tica, da obraduješ rodno moje mjesto nad kanalom neretvanskim.

II.

Već su davno doletile lastavice i sagradile gnijezda ispod streha sa glibom iz lokve iza sela.

Prolaze visoko nad poljem i dvorištem čiope kao strijele sa otvorenim kljunovima kričeći i hvatajući sitne mušice i odliječu na škoje, mirne malene škoje u neretvanskom konalu.

A gdje ste vi, češljugari crvenoglavi, još vas nema?...

Mindeli i praske skoro ocvale. Njihove krhke grančice već se osipavaju plavo zelenim lišćem. Čekaju Vas da na njima spletete svoja gnijezda, čekaju vas češljugari crvenoglavi, pa još neće da ocvatu bojeći se bora, zelenog suparnika, čije sjenasto i pomlađeno mirisno granje vi također volite.

Gdje ste vi crnoglave zvonkoga glasa?

Već su duge mladice na lozama a sa sitnih grozdova otpada pelud... Kad ćete doći u naš vinograd?... Ne bojte se... Moj je otac jutros u ložđu ubio dvije zmije, koje su vas čekale u zasjedi obavijene oko kvrgastih i niskih lozovih krekova... Ne bojte se, crnoglave zvonkoga glasa, dođite i slobodno savijajte vaša gnijezda... Znajte... naš je susjed pokosio bujnu djetelinu na onoj njivi kraj lokve, koja međaši sa njivama drugoga sela. Ona se sada tamo suši... eto građe za vaše sitno gnijezdo, malena moja milovanja!...

III.

U ogradama, gdje pasu ovce u hladu ispod maslina — divna je bijelina!

Tratinčice, bijele tratinčice na hiljade ih ima!

Pomlađene ih masline sa čudom gledaju, a zadivljene su i ovce sa tamnozelenim zjenama poput vode oceanske, pa neće da ih pasu.

Pomlađene masline stresu se svaki put od miline, kad nestašni morski vjetar zaluta među tratinčice i ludo se prospe između njih.

Dobre masline tad jedva čekaju, da i one procvatu. Kako bi rado zasipale svojim bezbrojnim i sitnim cvijetićima ta niska, bijela stvorenja na livadi u zelenoj travi...

O sitne, bijele tratinčice...

Maljušne vijesnice proljeća, pozdravljene budite!... Volim vas, do ludila, do nestašnosti vas volim. Uvijek vas nosim u srcu, lijepe i bijele tratinčice,

najljepši nakite zelenih livada... Uvijek vas nosim u grudima, rascvale livade moje, obasjane suncem ispod vedrog južnog neba.

O sitne, o bijele moje tratinčice, pozdravljene budite u novom proljeću!

IV.

Procvali ste i vi, veliki žuti cvjetovi, debela i mesnata lišća, što rastete po mrkentama između slanih pola na obali mora.

Procvali ste jutros, dok su zvijezde još na nebu bile, natječući se bodljikavim šipkom u guštari, koji je rastvorio sve svoje raskošno-crvene behare.

Procvali ste jutros rano, dok je veliko zvono Gospe od Sresera napunjalo brončanim zvukovima mirni neretvanski konal dopirući na drugu stranu sve do ušća mutne Neretve.

Procvali ste u ranu zoru uz šum mora, uz krik čiopa i morskih galebova, koji se uvijek rano probude i obijesno lete nebom u svježem hladu novoga jutra prije izlaska sunca.

— A čim dođe prvi mrak, kad ne bude više mjeseca na nebu, doći će ribari sa barkama i žarkim svijećama, koje osvijetljuju morska dna, zaslijepit će oči ribama i sputat će ih u duge mreže...

A sutradan prije podne, kad sun zapeče zemlju, dok umorni ribari budu spavali po magazinima, goniť će doma mlade ribarice na mazgama krcate sapete ribe.

Jadne će mrtve ribe ležati u dubokim sepetima kao u grobovima. A na vrhu sepeta (kao na grobovima) ležať ćete vi, žuti, morski cvijetovi, što rastete po mrkentama, okupani morskom pjenom i puni morske soli...

Ivo J. Lendić.

DVIJE ZIMSKE ELEGIJE.

I svakoga jutra, kad sunce
Se rodi, šuma cijela
Bljesne, — zaplače. Suze
Se cijede niz stabla bijela.

Oplakuje sudbinu šuma,
Te dane sjete i tuge,
Lišće što izgubi rosno
I ptice dražesne druge.

— Dane, kad bješe sva sretna —
A sada? Sva pusta bez svega,
Pokrita plaštem od snijega.

Tješi se samo, što cvijetno
O proljeću doći će Vesna,
A Morana uteć će bijesna.

Giuseppa.

ŠUME.

Prosiplju grane, uzvisuju ruke
Radosti piju, osmijehe daju
Pticama mašu, kukcima cvjetaju
I od čuđenja staju...

Podižu glave, raspliću kose
Prstiće slažu i redaju
Skupno žive u povorkama
i čudno se zgledaju.

Mole se u noći zanosno i dugo.
Dišu granama i pticama
Sanjaju o toplim travama
i umiru u slatkim pričama.

U ekstazi stoje u žarkom gledanju
U pripitom stanju u opojnom vijećanju
pozdravljaju nebo i mašu pticama
i ljudi se tužno sjećaju.

Daphnis.

FEUILLETON

OVOGODIŠNJI PREDSTAVNIČKI SASTANAK

Možda je ovogodišji predstavnički sastanak (17. III.) bio prvi sastanak, koji je protekao u sredenim prilikama, kad je odbor mogao da istupi pred svoje članstvo bez ikakova uvijanja i da otvoreno i jasno

Dosadanji odbor Lige na »Dački dan« sa odbornicima zagrebačkog okružja.

kaže sve. Ovaj put smo kao nikada osjetili, da smo »sami« mi, da možemo otvoreno govoriti o svojim radostima o bolima. Sve je bilo domaće i domagojsko, tako da se nama, koji se često sastajemo u domagojskim prostorijama činilo, da je to jedna naša domaća, samo svečanija sjednica.

Bio je ovaj sastanak dokazom, da i jedan tako nalo najavljivani sastanak ne može proći neopažen od katoličke javnosti. Tako smo osim daka na sastanku vidjeli čitav niz odličnih seniora. Dakako, da tu nije falio dr. Maraković, koji sa Ligom i njezinim odborom dijeli svaku radost i žalost. Bio je tu naš »centralni« duhovnik Msgr dr. Bakšić i čitav niz drugih javnih radnika.

Izvještaji odbornika tekli su dosta brzo. Naš predsjednik zbrajao je, mjerio i ocjenjivao uspjehe, tajnik je marljivo izbrojio sve dopise, pomirisao sve statistike, o blagajni se nije govorilo sa tradicionalnom sentimentalnošću, sekretari su nabrajali društva. Osobito su marljivi bili bogoslovi. Urednik »Luči« se hvalio sa svojim suradnicima, a na kraju se je zadržao i na pretplatnicima.

Revizori su bili brzo gotovi, jer su jednostavno predložili odboru apsolutorij, koji je, dakako, i usvojen.

Iza toga prelazi se na biranje novoga odbora. Izabrana je listina, koju je predložio stari odbor.

Predsjednik Emil Pallua, potpredsjednici Luka Perinić i Z. Bedeković, tajnik Pavao Tijan, blagajnik E. Mikuličić, urednik Luči Ivo Bogdan, bogoslovski sekretar je u sporazumu sa Zborom Duhovne Mladeži Zagrebačke bogoslov Robotić, srednjoškolski sekretar Stjepan Alfirević, srednjoškolska sekretarica Anka Blažević, internacionalni sekretar Luka Perinić, akademski sekretar Jerko Bauer, akademska sekretarica rod. Kušević, odbornici Ivo Lendić i Ivo Marić, revizori Katica Vojvoda, Mate Ujević i Ivo Horvat.

Zatim se prelazi na tačku dnevnoga reda, koja je odboru kroz posljednju godinu dana zadavala najviše brige. To je naš novi poslovnik. Poslovnik je izrađen opširno i solidno. Konfrontiran je sa poslovnicima Katoličke Akcije, kojoj se poslovnik savim prilagoduje. Poslovnik je uz jednu neznatnu promjenu primljen.

U eventualijama su na prvom mjestu prijedlozi odbora. U prvom redu je iznesen prijedlog odbora, da se pismeno zahvali dosadanjem podpredsjedniku Lige dru. Stjepanu Podolšaku na njegovu velikom radu, koji je ulagao kroz dugi niz godina za napredak organizacije Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva. Treba naime znati, da je dr. Podolšak od prvih dana svoga studija ušao u odbor Lige, u kojemu je obavljao razne sunkcije. Izmedu ostaloga uspješno je uređivao »Luč«, a kasnije je i kao djak,

i ako senior, bio predsjednik Lige, i sigurno bi i sada bio na tome položaju, da nije morao otići iz Zagreba. Tko ne pozna naših prilika, teško će moći ocijeniti koliko je on učinio za Ligu. On je preuzeo kormilo u najtežim danima. Borio se sa najvećim neprilikama sa puno vedrog optimizma i upornosti. U tome mu je možda jedini ravan dr. Maraković, koji. i ako već davno senior, stalno dolazi na sjednice Lige i zna o našim đačkim poslovima mnogo više nego mnogi odbornici Lige.

Zato je ovaj prijedlog upravnog odbora u času kada dr. Podolšak definitivno ispada iz odbora Lige bio i te kako opravdan. Primljen je prijedlog sa općim odobravanjem, uz želju da dr. Podolšak bude i u drugim granama katoličkog pokreta isto tako dobar radnik, kao i u našoj Ligi.

Zahvaljuje se Presvij. Msgru Strahinšćaku i Mahnićevoj Baštini materijalnu pomoć. Prima se u Ligu organizacija »Cvijet« u Visokom. Usvaja se prijedlog, da predstavnički sastanak izrazi želju, da se stvori organizacija duhovnika Liginih društava. Usvaja se prijedlog da društva moraju poduzeti sve potrebito, da se svetojeronimska edicija »Selo i Grad« što više raširi.

Od općeg je interesa rasprava o ferijalnim priredbama. Glede priredbi odlučeno je da će se i ove godine održati dva tečaja. Manifestativni sastanak će biti tek naredne godine, kada će se slaviti 25-godišnji jubilej »Luči« i prvi decenij Lige. Prema općem uvjerenju je najpodesnije da se tečaj priredi u Dalmaciji ili na Primorju. Zasada dolazi u obzir više kombinacija. Upravni odbor ima ispitati sve mogućnosti i u što skorije vrijeme donijeti odluku.

Iza rasprave o raznim organizacijskim stvarima zaključeno je, da se pošalju pozdravni brzojavi papi i kralju. Iza toga je završen sastanak sa pjevanjem »Lijepe naše« i »Do nebesa nek se ori«.

Sastanak je potrajao sedam sati. Kroz čitavo to vrijeme rapravljalo se vrlo stvarno i ozbiljno. Vidjelo se, da je Liga proživjela jednu plodnu svoju godinu i da su tu svi preduvjeti, da ove naredne godine razvije još veći rad, koji će biti u nešto većoj mjeri ekspanzivan. Mi se pouzdano nadamo , da će kroz narednu godinu redovi Ligina đaštva biti znatno ojačani.

KNJIGE I ČASOPISI

ŠTEFA JURKIĆ: ČIPKE. (Ilustrirao Gabriel Jurkić). Jedan čudni roman... pripovijest jedne osjetljive ženske duše... poezija sitnih doživljaja, koji sačinjavaju dane, obične dane, a koji opet sačinjaju život jedne žene. Nema tu ekspulzivnih provala, sve se nekud smireno i otmjeno događa, kao što je smiren i otmjen ritam starih gotskih katedrala. Štefa Jurkić uvijek iznosi finom i jednostavnom analizom bol i prazninu u duši »male markize«, koja je znala da usreći nekoliko bića u svojoj okolini: i Filibertu i Anu Sergejevnu, a sama sreće nije imala, jer sreća, koju je nalazila u karitativnom radu te usrećivši na samoj smrti staru, otvrdlu Filibertu i neobično rusku i čuvstvenu pojavu Ane Sergejevne, nije bila tolika, da u njezinom malenom ženskom srcu ispuni onu ogromnu prazninu, koju je nekada napravio — muškarac Gaston Marcier. Jer žensko je srce čudno i komplicirano kao čipke; teško ga je shvatiti. U ženskom su srcu neke čudne dubine, koje mi muškarci ne možemo da proćutimo, a još manje da pravo stvaramo u tom smjeru. Tu može da kreira jedino — žena, kojoj čuvstvo vrije iz tih neznatnih dubina. Dubinâ, koje su sasvim različite od svih naših moći, ako ih smijemo u našoj duši diferencirati.

Gaston je Mercier ušao u život male markize Désirée de Latourelle, i kad je mala markiza mislila naći svoju sreću Mercier otkriva duboki i nepremostivi jaz između njih dvoje. Jer je Gaston Mercier imao i ženu i dijete... osim toga i Gaston i Désirée su katolici. I oni nisu ni najmanje posumnjali u dubinu tog jaza, niti pokušali da ga premoste poput današnjih modernih pjesnika brakolomstva te potresa u braku. Taj je jaz ona sila, koja je sapela čitavu ovu pripovijest, koja drži u rukama niti praznih života ove dvojice ljudi, koji su se sreli u životu i osjetili, da su stvoreni jedno za drugo, ali ima nešto više, što im priječi sreću, nešto, što je njima obojici sveto, a što ih razdvaja, a da oni nijesu tomu krivi. To je ona ananke, koja je čvrsta motivacija ove pripovijesti. Désirée nastoji naći utjehu i nekakav surogat, koji će utišati njezinu bol. Ide najprije u samoću, otvara internat, ali ipak ona nije sretna, ona još potiho, kad je na samu, izgovara ime Gaston!

Ona napokon došavši do svijesne spoznaje, da joj ovaj rad ne ispunja one praz-

nine u duši hoće da napusti sve to... da se povuče... kamo? (Ovaj: Kamo?... hladno, bezizgledno kamo do jada, uspjelo je autorici jako akcentuirati).

I u tom času pojavljuje se 15-godišnji Gaston Mercier, sin Gastona Mercier, koji je već mrtav. Gaston Mercier joj šalje svoga sina, da se brine za nj.

»Gaston je mrtav... nema ga više... poslao je svoga sina...

Désirée nije ni sjela, ostala je na istom mjestu. Samo su tekle tihe suze!

Njoj je poslao svoga sina... — i dječak, koji nosi njegovo ime ostati će kod nje.

I svaki dan, svaki dan će moći da toliko puta izgovori glasno: Gaston!«

Désirée je imala da se skrbi za sina čovjeka, kojega je još uvijek intenzivno ljubila...

»I osjeti — prvi put — nepoznate brige za njegovu budućnost.«

I te su brige — njezina sreća. Te će brige u duši Désirée de Latourelle ispuniti onu veliku prazninu, koju je za sobom ostavio Gaston Mercier. To je ona neopisiva sreća, koju imaju majke i koja je sasvim različita od svih duševnih moći i sposobnosti aktivnosti čovjekove, koja se očituje u tri pravca: estetskom, etičkom i intelektualnom. Nije li to ono četvrto, što ističu neke današnje feministkinje — ona moć odgajanja života, koju posjeduje i najzadnja žena, a koja je jednako velika kao i one čovjekove, ako ne i veće?...

*

Čitav je roman neka himna »maloj kraljici« iz Liseux-a. Pa i ako je ona vrlo rijetko direktno spomenuta, ipak se osjeća njezin duh nad čitavom ovom pripovijesti. Kao da se sve događa pod njezinom sjenom. Autorica je instinktivno osjećala, da prikaz svetičin ne bi mogla prikazati u njezinoj punoći, naprosto za to — jer bi je morala proćutiti, pa i onda bi izgubila na svom charmu. Zato je vrlo zgodno udesila onu tajanstvenost, koja zasjenjuje sveticu Maloga puta i to najprije u tajanstvenoj, a opet prirodnoj pojavi redovnice.

Jasnije je opažamo u njezinim učincima, koji prikazuju i ako indirektno svu veličinu ove »male kraljice«, i divimo joj se kao što se pjesnikinja Safo divi ljepoti svoje prijateljice u očima njezinog zaručnika, jer bi ljepota u direktnom opisivanju potamnila. Prava se ljepota dade tek naslućivati.

Inače u romanu ima vrlo naivnih stvari. Ove sitne stvari imale bi nekuda, da jače ckarakterišu ličnost Désirée-inu, ali zbog njih trpi kompozicija, a osim toga ne stvaraju u nama neke naročite pojedinosti ličnosti protagonistice u vezi sa njezinim karakterom itd.

Ipak stoji, da je autorica dala u ovom svom posljednjem djelu velik dio žene i njezinih osobina i svaki onaj, koji hoće da shvati dublju žensku melanholiju i žensku dušu, naći će u ovoj knjizi mnogo toga.

Ivo J. Lendić.

UZ »NOVE STIHOVE«. Danas, kad — manje više — svaka zbirka pjesama nosi oznake neke nevezanosti, nesređenosti, tumaranja i buncanja, dati zaokruženu cjelinu, pokazati neku solidnost u formi, iznijeti neizvještačenu osjećajnost, znači uspjeh. Daleko od namjernog isprsivanja i nametanja, daje nam g. Škarpa knjižicu stihova s predgovorom dra Ljube Marakovića »Novi stihovi«. Nijesu to uistinu »novi stihovi«, koji bi nas doveli do nečesa novog; do nečeg tajnog i neotkrivenog, što valja pred nas staviti u nekoj posebnoj formi i s nekim osebujnim akcentom. Ne zastupa se tu nikakav novi književni smjer — neka nova literarna škola s bučnim naslovom, nerazumljivim sadržajem i još nerazumljivijom sadržinom.

Pročitavši ranije Škarpine pjesme, pa zatim ovu zbirku, ne nalazimo gotovo nikakove upadljive razlike. Novi su stihovi tek nastavak »Knjižice stihova« s malim napretkom bilo po svojoj formi bilo po ideji. Svijet njegove poezije ostao je u glavnom isti. Spomenuvši čemprese, more, samotne kućice, ribarske potleušice, ptice i ribare — izredali smo sve o čemu pjeva, izuzev njegovo mišljenje o Bogu, čežnju za drugim svijetom i konačno njegov odnos prema svijetu.

Njegovim se stihovima povlači sjeta i melankonija. Što više, neke stranice provejava prigušen pesimizam prebojen predanošću u Providnost. To mu je jedna od zajedničkih crta sa Sudetom i Horvatom. No — dok je Sudeta sentimentalno raspoložen, impresivan, i pun emocije, a Horvat pesimistično nastrojen bez jakih efekata (Zvuci osame!) bez jače naglašenih ideja (Riječi srca!) — Škarpa je nešto između njih. Neka spojnica. Nema Sudetine melodioznosti i emocije, nema ni Horvatovog pesimizma — osobito onog iz zbirke »Zvuci osame«, (»Riječi srca« su više op-

* Cvjetko Škarpa: Novi stihovi, naklada »Narodne Prosvjete« Kaptol 29, Zagreb, 1928. Cijena: Broširano 10 D, vez. 20 D.

timistične.) Stih mu je ponešto opor — majestimice težak, specijalno ondje, gdje se muči da sapne ideju u nekoliko kratkih stihova. U tom je pogledu bolji u slobodnom stihu, makar se tada kreće na granici proze i poezije.

Škarpa je bez sumnje idejno jedan od najdubljih naših mladih pjesnika. U njega je — čini se — ideja sve, jer emociji ne podaje velike važnosti. Pa to je i razumljivo, budući da je njegova lirika prilično refleksivna. Jačina se stihova gubi u laganom tempu.

II.

G. T. Smerdel je nabacio par riječi o utjecaju Leopardija. Ako to jest — bit će to jedino u pjesmama, gdje govori o Bogu, najvjerojatnije u pjesmi »Mjesecu«. Škarpa pjeva o Bogu. Bog mu je biće, bez koga bi se osjetio pust i bez sadržaja. Bez koga ne bi znao svrhe ni zadaće svoga života. Bez koga bi bio očajan i bez nade:

»I da mi se tada od nekud iz kuta
Svijesti opet Bog ne javi, oh, ja ne bi'
U sebi već nikad osjetio nade.«
(»Bog«.)

U svakom predmetu, u svakoj stvari; u svakom lijepom stvoru traži i nalazi odsjev Božje ljepote. Pa tako i u »Otočanki«, koja ima »koraljne oči«:

»Pa znati bih htio sad, koja
Zemlja je ono, gdje prebiva
Bog, pred kim se duša sad moja
Ljepotu ti gledajuć snebiva.

Htio bih znati, te lijepe draži
Otkud do ovog potoka
Ti donese sa sobom... kaži
O, djevojko lijepa sa otoka?

Kaži, da nekad bar uronim
U skrivenu tajnu života,
Koja me vječito mori...
I da se do zemlje poklonim
Pred veličanstvom ljepota
Boga, koji te stvori.«
(Otočanki III.)

Škarpa nam otkriva svoju dušu, što žudi za Bogom i drugim boljim zavičajem; otkriva nam dušu, koja teži za zvijezdama i hoće da se digne s ove naše majčice zemlje. Teži za slobodom kao i ptica, koja se nalazi u kavezu. Ovdje se čuti sapet i robom pa veli:

»..... oh, Bože, sve si
Dao mi osim slobode
Jer ja bih sad htio da preletim
Krug ove zemske tmice;
Bez tijela, bez uma da gledim
Tebe licem u lice...«
(Triptihon III.)

I ako je to želja vruća, on se ne buni, nego smireno dodaje:

»I ako je meni već sudeno tako
Još duša da trpi mi sada,
Dobro je. Tako budi!
(Triptihon III.)

Nije ravnodušan ni prema svijetu. Prema njegovim bolovima, i radostima. On znade da život ne bi bio tako lijep bez te raznolikosti i tih mijena. Slično — gotovo isto — veli i Sudeta. No Škarpa je spreman i da prkosi tegobama i bodri druge, jer:

»Zalud se je vječno pred olujam kriti,
Bespomoćno ridat i plakati samo...
(Moj život III.)

III.

Zbirka je zaokružena cjelina i to ne samo sama za sebe, nego i sa svim ranijim pjesmama Škarpinim. I to je jedna njena odlika, koja ju čini simpatičnom. Sve u sva kao cjelina zbirka je uspjela, dok se to ne može reći o pojedinim detaljima, koji se znadu izgubiti u opširnosti ili su pak slabije obzirom na formu.

Vladimir Dolar.

LIST ENGLESKIH AKADEMIČARA O »LUČI«. »The University Catholic Review« donosi u svom dugom ovogodišnjem broju prikaz naših članaka: »Utisci iz Engleske«. Taj list piše ovako:: »Luč«, mjesečnik Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva je od osobitog interesa za nas ovog puta radi impresija »Utisci iz Engleske« od M. Ujevića, jednoga od jugoslavenskih delegata za »Pax Romanu« prošloga augusta. Dolazeći iz jugoistočne Evrope, gdje se ljudi ustaju sa ševom, prave nabavke na 8 sati, poslije čednog doručka od kave i kruha, te se nikad ne odijeljuju od prijatelja ili znanaca, a da nijesu raspravljali o političkoj situaciji, ova je zemlja imala u obilju iznenadjenja za g. Ujevića, kad je došao u Viktoriju na 4 sata u jutro na putu za Cambridge. On i njegov kolega dr. Šćetinec bili su spremni da podu na razgleda-

nje metropole i očito se nijesu zbunili, kad su si osigurali jednog dobrodušnog šofera, da ih povede do historičkih mjesta Londona nabrojenih u njihovom pomno složenom programu. Vremena je bilo malo, novaca

Dr. Stjepan Podolšak, bivši predsjednik i podpredsjednik Lige i urednik »Luči«.

nije bilo previše, a Cambridge se moralo stići rano po podne. Tako, premda izgleda, da su obojica skupila veliko obilje impresija u ovim jutarnjim urama, očekivanje g. Ujevića da će se London probuditi jedva prije deset sati u jutro pokazuje blagi udarac i rušenje nekih ideala obzirom na industriju i radinost »gordog Albiona«. On ipak poznaje dobro englesku povijest i literaturu, pa je pravo uživanje čitati njegov spontani entuzijazam o ljudima i događajima, koji su učinili ovu zemlju velikom.

G. Ujević ne nalazi samo hvale za udobni stan, koji je bio dodijeljen njemu i drugim delegatima u Cambridgeu, ali priznaje, da ne može odati dovoljno priznanje rastrošnom doručku, koji ga je čekao svakog jutra. On nabraja razne tačke, koje sačinjavaju prvi dnevni obrok Engleza i čudi se narodnoj probavi. I on ne može razumjeti da dva ili tri engleska graduata ili podgraduata, koji zajedno doručkuju ili su se na drugi koji način našli skupa za jedan sat, nikada ne raspravljaju o politici niti domaćoj niti vanjskoj. Listovi su bili puni u ovom času englesko - francuskog sporazuma i g. Ujević je želio znati, što engleski đaci misle o svemu tome. Na svoje začuđenje doznao je, da većina onih, koje je zapitao jedva znade, što on pita. Kakva bi uzbuna bila nastala kod nas, spominje on, kad bi Jugoslavija bila upletena u slične okolnosti. Svaki đak bi imao čvrsto mnijenje o stvari i nebi oklijevao, da ga izrazi.

Gospodin Ujević priznaje, da je bio više nego ugodno iznenađen engleskim djevojkama (ovdje ugledni list citira jedan dulji odlomak članka g. Ujevića).

Tu je pismeni prikaz izleta rijekom od Oksforda do Londona i gužve na palubi. Mi ćemo vjerojatno o tome još čitati i dobiti zaključene impresije u narednom broju. Međutim smo zadovoljni što vidimo da je g. Ujević obilno iskoristio razgovor sa g. Hugh O'Neill o sporu oko »Prayer Book« i da se povratio u Zagreb potpuno informiran o anglikanskom stanovištu.

»Luč« također sadržaje prikaz ljetnog tečaja Hrvatskog Katoličkog Narodnog Đaštva, koji je održan ove godine na otoku Korčuli ispod Dalmatinske obale. To je bio pravi ljetni tečaj, pošto ga se održavalo pod otvorenim nebom pod sjenovitim stablima. Djevojke su stanovale u ženskom dominikanskom samostanu, a muškarci u franjevačkom samostanu na bliskom otočiću«.

Pod člankom je potpis s A. C., pa s pravom zaključujemo, da je taj članak napisala naša odlična prijateljica Annie Christich.

DUHOVNI ŽIVOT GOD. I. BROJ 1 I 2.

O pozitivnim veličinama kršćanstva vrlo se je malo raspravljalo u našoj religijoznoj književnosti. U našim katoličkim znanstvenim revijama većinom se raspravlja o vjeri i znanosti. Neprestani su tu napori da se dovede u sklad znanost sa naukom crkve, da se otkrivaju zablude i da se pobijaju kriva načela. Dakako da je taj rad koristan i da su nam te revije krvavo potrebne, ali to još nije ono pravo, jer je kršćanstvo katoličko u prvom redu pozitivno i konstruktivno, što dokazuje njegov život od vjekova, heroji i geniji Dobrote — sveci.

Ovi opet dokazuju vječinu mladost, raznolikost i bujnost katoličke nauke, koju protivnici hoće da prikažu kao neki zastarjeli sistem ukočenih dogmi. Katolička nauka primijenjena na pojedine ličnosti stvorila je takove jake individualnosti, svestrane i izgrađene duševnosti, koje zapanjuju. Ona apsorbira sve moći pojedinca, razvija ih do savršenstva i daje im supernaturalni pečat. Njihova je veza sa najvećim

Bićem tako uska i silna i bujna da ne smije ostati nezapažena, već se mora iznijeti (u koliko je to moguće!) deskriptivna povijest te njihove duševne aktivnosti u vezi s Bogom za uzor drugima. Ovo iznašanje katoličke nauke u teoriji i praksi svrha je nove asketsko-mistične revije »Duhovni Život«, koju su pokrenuli čč. oo. dominikanci.

Kristje naš vrhovni uzor, a da uzmognemo postati što sličniji moramo poznavati put do Krista. O tome raspravlja vrlo okretno dr. J. Zumbulov. Dr. J. Bošković odaje jednog dubljeg teoretičara. Njegovi članci pisani učenjačkim stilom hvataju čitatelja, da misli, meditira, a što je glavno, svoje misli potkrepljuje citatima iz sv. Pisma, po čemu se opet vidi da ga dobro pozna. U tom je stilu pisan članak Fra Leonarda Bajića, franjevca: Nosite Boga u tijelu svome. Na najzanimivijem dijelu ovoga krasnog članka, gdje se govori o nadnaravnoj tjelesnoj aktivnosti, članak se prekida. Želili bismo, da se ovaj članak čim prije nastavi. Interesantan je članak Sv. Pavao mistik. Tu se iznašaju najodabranija mjesta iz poslanice Sv. Pavla, gdje on sa svojim jednostavnim, ali veličanstvenim stilom govori o dva ključa kršćanske mistike i askeze o ljubavi i trpnji. Baš iz ovih citata vidi se sva ljepota kršćanske nauke. Ima još nekoliko jednako vrijednih teoretskih članaka, tako lijepi članak dra V. Arenda o Dobroj nakani, S. J. piše o malenom putu, Sv. Terezije, djeteta Isusa, koji je tako aktuelan u današnje vrijeme reklame, tiskanja na položaje itd.

Uzori su nam uz Krista i one ličnosti, koji su i ako slabi ljudi primijenili na se Kristovu nauku ne odričući se pri tome vlastite individualnosti, jer to ne zahtijeva ni Bog ni Crkva. Povijest njihove duševnosti donaša stalno »Duhovni Život« samo ne možda tako sistematski u vezi sa ostalim gradivom čitavoga broja. Uza sve to su prikazi vrlo bogati i zanimivi. Tako su nam prikazane ličnosti (u koliko se to može u kratkom članku) iz naše neposredne blizine: Lik biskupa Langa od P. Grgeca, našega poznatog književnika, te blažena Ozana Kotorka od dra S. Budrovića. Dr. Budrović je još najpraktičniji. Piše jednostavno i piše uzore s praktičnog gledišta naše obnove, isto je tako s drugim njegovim člancima. Vrlo zanimivo piše O. Lebedina. Njegov je stil lagan i teče poput potoka tako te se ističe svojom laganošću između ostalih vrijednih članaka, koji se opet odlikuju nekom vrsti stilske arhitektonike. Njegov stil dolazi vrlo dobro promjene radi. Šteta što nije donio koji veći ulomak iz dnevnika Elizabete Leseur. Jednako su zanimive rubrike Liturgijski život te Ideje i pokre-

Grupa domagojaca poslije duhovnih vježba pred dominikanskim samostanom.

ti sa interesantnim prilozima. Svakako je najzanimivija rubrika: Na izvorima, gdje se iznose odabrani ulomci iz djela poznatih mistika: Bl. Henrika Suzo (po bilješkama dominikanke Elizabete Stagetl), te sv. Terezije Avillske. Ovi ulomci uz ostale prednosti imaju stalnu literarno-estetsku vrijednost, stoga bismo želili da ova rubrika bude unapred što obilnija.

Mi organizovani katolički đaci s veseljem pozdravljamo ovu važnu reviju, koja će nam po riječima urednika »pokazivati uzvišenost Istine, tumačiti njenu vrednotu, opjevati njezin sjaj i ljepotu«... Dugo se je raspravljalo u našim đačkim organizacijama o nedostatku savremenog duhovnog štiva. Toj su velikoj i ozbiljnoj praznini eto doskočili vlč. oo. dominikanci. Preporučujemo je svakome osobito našim đacima, dok čč. oo. dominikancima poručujemo neka ustraju. Katolički pokret znat će im biti u velike zahvalan.

I. J. Lendić.

ĐAČKI SVIJET

NAŠI BOGOSLOVSKI ZBOROVI. Dosada je »Luč« malo pisala o našim bogoslovskim zborovima, koji razvijaju vrlo plodan društveni rad, koji je često vrlo značajan, te je vrijedno da za nj dozna i naša šira javnost. Na želju nekih naših pretplatnika donosimo kratak pregled rada svih tih društava prema izvještaju bogoslova Robotića, bogoslovskog sekretara. I unaprijed će »Luč« donositi prikaze rada iz života bogoslovskih zborova.

ZBOR DUHOVNE MLADEŽI ZAGREBAČKE. Veoma staro i jedno od najagilnijih, najsposobnijih društava je bez sumnje književno društvo Zbor Duhovne Mladeži Zagrebačke. Svojom egzistencijom seže u prvu polovinu devetnaestog vijeka. Osnovao ga je Petek. Društvo je nosilo u doba svoga osnutka ime »Društvo mladih rodoljuba«, a kasnije se prozvalo Z. D. Ml. Z. Nastalo je u doba, kad su se počeli buditi duhovi, kad se Ilirizam već razmahao. Kad se društvo osnivalo, dan mu je čisto književni karakter, koji je zadržalo sve do danas. U prošlom vijeku a i početkom ovoga vidno se isticalo među svim društvima i množinom svojih članova i svojim radom. Danas, kad se je organizatorski život razmahao u svim mogućim područjima ne može »Zbor Duhovne Mladeži« imati onakovo značenje, kakovo je imao u počecima svoga razvoja i predratno doba, ali ipak on nije izgubio ništa od svoje prvotne snage, on još uvijek nastoji, kako da se prilagodi visini doba, u kojem se nalazimo i kako da s njime uporedo teče.

Priznati se mora, da je zadnjih godina bilo malo neprilika. Članstvo se smanjilo na minimum, a prostora je bivalo sve to manje tako, da je to dosta smetalo. Ove godine povećao se »Zbor« znatno (ima 60 članova) a iza odlaska gimnazijalaca u novo sjemenište dobio je veće prostorije, u kojima se mogao udobno smjestiti. Ovogodišnji rad »Zbora« bio je velik i potpuno dostatan gledamo li ga mi ma bilo s koje strane: intelektualne ili tehničke.

»Zbor« ima dvije sekcije: socijalnu i filozofsko-apologetsku.

Predavači su bili većinom sami bogoslovi. Kad je bilo zgodno, a činilo se i potrebnim, obraditi kakav savremeni problem, pozivao je odbor stručnjake gg. seniore, da o tom štogod progovore. Tako su lanjske godine predavali u socijalnoj sekciji gg. dr. Šćetinec i Jagatić o radničkom i seljačkom pitanju. Predavanja su veoma uspjela i lako si se slušala s velikim zanimanjem i užitkom. Ove pak godine obradivao je g. dr. Kolarek čitav niz predavanja i praktičnih filozofskih rasprava u filozofsko-apologetskoj sekciji.

Jedna nova misao, za koju se počeo zagrijavati »Zbor Duhovne Mladeži Zagrebačke«, a koju je Bogoslovski sekretarijat naročito preporučio svim svojim internim društvima napose pak Bogoslov. Zboru, je liturgijski pokret. Svi mi moramo živjeti s liturgijom Crkve. A kako ćemo živjeti s njome, ako je dobro ne upoznamo, i ako nemamo osjećaja za nju. O liturgičkom pokretu u Francuskoj predavali su osobito lijepo drug Z. Kokot i Josip Crnković. Napokon u ovo korizmeno doba ocrtao je drug S. Kukolja živahnim stilom život i djela pokornika-proroka.

Akademija, koju je »Zbor« priredio u čast papinog krunisanja, bila je dobro posjećena izvana, a sa strane članstva steklа priznanje kao jedna od najuspjelijih.

Doček, koji je odbor pripremio Česima, nije bio onakav, kakav bi bio da nijesu tada bili praznici. Međutim Česi su bili posve zadovoljni. Dobili su vodiča, podrijetlom Čeha, a uz to i historičar, koji im je mogao pričati o svim mogućim događajima naše hrvatske povijesti. A to je bilo potrebno, jer su putovali kroz naše hrvatske krajeve: Trsat, Split, Dubrovnik.

Mnogo se toga učinilo i na tehničkom području. Drugovi: Buturac, Kukolja i g. dr. Petrović uredili su društveni arhiv, a Müller i Loina premetali su one hiljade prašnih svezaka i tako uredili knjižnicu. Nastavilo se i dalje raspačavanjem društvenih edicija (preko 4500). Na skladištu ima: Jais »Isus prijatelj malenih«, Križni put«, »Problem trpljenja i veselja«, »Introdukcija u književnost Staroga Zavjeta«, »Noetika« i »Filotea«.

»Zbor« prima mnogo časopisa, koji služe bilo za stručnu izobrazbu, bilo za potrebitu orijentaciju članstva. Glavnu skupštinu imat će 24. marta, pa se nadam da će mu biti na čelu opet jedan ovako maran odbor, kao što je ovogodišnji bio i da će dalje progresivnim napretkom razvijati svoju snagu.

ZBOR FRANJEVAČKIH BOGOSLOVA »JUKIĆ«. Isporedujući naše bogoslovske Zborove ne možemo odrediti apsolutno premoć jednoga nad onim ostalima. Svaki ima nešto osebujnoga, nešto što ga naročito karakteriše. Tako se bogoslovski

Zbor »Jukić« odlikuje time, što svaki đak mora da radi. Drugim riječima on ne pozna pasivnih članova. Takovi su smatrani nepotrebnim balastom, koji oteščava svako bolje nastojanje.

A i mora da je kod njih tako. Ima ih samo jedenaest, pa je posve razumljivo, da svaki mora raditi. Nemaju prečesto sastanke, ali su njihova predavanja savremena i praktična. Spomenut ću samo neka: »Savremeni vijek i religija«, »O neomaltuzijanizmu i konvertitskom problemu«, »Protivi li se Duns Scot nauci tridentinskog sabora i nauci o transubstancijaciji«, »Nazori Ellene Key o religioznom odgoju« itd. Osim ovih predavanja poučnoga karaktera bavili su se i beletristikom.

Bogoslovski zbor »Jukić« izdao je ove godine svoj »Kalendar sv. Ante«, za koji je uložio uz odbor mnogo truda njihov profesor o. dr. fra Vitomir Jeličić.

Članovi nijesu zapustili ni glazbe. Osobito im se mililo zborno sviranje na tambure.

Dopisivali su marljivo te su pokazali mnogo zanimanja i organizatornog duha.

Na 3. februara imali su glavnu skupštinu za prvi semestar.

Zgodno je kod njih još i to, da službeno izabiru kao i druge fr. org. t. zv. ferijalni odbor: predsjednika i tajnika. »Bogoslovski sekretarijat« sa zadovoljstvom motri ovu radinu šačicu mladih ljudi i opravdano se nada, da će i dalje tako nastaviti, kako je dosad od godine do godine nastavljala.

FRANJEVAČKI BOGOSLOVSKI ZBOR »BAKULA«, MOSTAR. Na 16. prosinca 1928. proslavio je mostarski »Zbor« franjevačkih bogoslova svoju dvadesetu godišnjicu. Broji se dakle među starija društva. Proslava je sastojala u držanju akademije sa devet točaka.

Društvo je brojem maleno kao i »Jukić«, ali se odlikuje intenzivnošću rada. Tako je n. pr. za prvi semestar održalo jedanaest sastanaka, što za deset bogoslova,

Odbor J. K. A. D. »Krek« o njegovoj desetgodišnjici.

koji imadu i drugih dužnosti, nije baš malo. Zanimljivo je, da kod njih postoje cenzori, koji imadu dužnost cijelo predavanje pomno pročitati i s pismenom kritikom u ruci doći na sijelo. Većinom su pisali stručna i aktuelna predavanja (n. pr. Istočni raskol, Nacionalizam, Katolička Crkva je majka naše kulture, Mi i socijalno poboljšanje, Neka sredstva za uspješno djelovanje svećenika i uopće dušobrižnika, Odakle živa bića itd.

Na zajedničkim sijelima vrlo se živo debatiralo. Debatu je završio koji od profesora, jer je kod njih takav adet.

Društvo nema sekcija poradi malog

broja članstva, ali se nastoji osnovati barem retoričku sekciju.

Zanimaju se za glazbu. Na akademiji u proslavu dvadesetgodišnjice svirao je njihov tamburaški zbor.

Drže četrnaest časopisa, a neke posuđuju od profesora. Korespondenca s drugim organizacijama bila je velika.

Zbor je osnovao g. 1908. ondašnji bogoslov, a sadašnji provincijal dr. fra Dominik Mandić sa fra Danom Zupcem i drugovima.

Prvog oduševljenja nije nestalo, a i ne će ga nestati.

»ZBOR FRANJEVAČKE BOGOSLOVSKE MLADEŽI «MILOVAN«, MAKARSKA. Osamnaestgodišnji franjevački bogoslovski Zbor »Milovan« ima tri sekcije: filozofsko-teološku, socijalnu i asketičnu. Brojem članova nadmašuje obadva druga franjevačka Zbora. Ima ih 23.

»Milovan je«, kažu oni, »svijestan svoje velike zadaće vazda odgajao mlade članove pripravljajući ih na uzvišenu službu oko obnove našega naroda. I doista ne može se protiv ove izjave ništa drugo reći. Oni su u društvu bili marljivi i radini.

Na sastancima vježbali su se pored lijepog pisanja i u govorništvu. Nije prošao ni jedan, a da se ne bi izrekao koji vatren govor. Tako su izrečeni ovi govori: Problem zla i boli, O svećeništvu, Sloboda mišljenja i drugi.

Teme za predavanja umjeli su zgodno izabrati tako: Pogled na socijalni rad njemačkih katolika, Pravo jedinstvo vjere i enciklika, »Mortalium animos«.

Na 31. maja prošle godine imali su svečanu akademiju u čast Kraljici Svibnja.

Ni sekcije nisu zaostale. Već u prvom semestru održalo se u njima oko 15 predavanja.

Zbor je podržavao tijesnu vezu s drugim društvima naročito s »Bakulom«. Knjižnica mu se svake godine povećava. Prima sve katoličke revije i časopise. Uz to ima na raspolaganje u redakciji »Nove revije« mnoge strane časopise.

Zbor se žrtvuje i radi i Bog mu je blagoslovio trud.

DUHOVNE VJEŽBE DOMAGOJA. Kako smo već pisali u posljednjem broju, Domagoj je ove godine poduzeo akciju, da što više njegovih članova obavi duhovne vježbe. Dosada su bile u duhovnim vježbama dvije grupe. Poslije Uskrsa se sprema treća grupa. Na našoj se slici vidi nekoliko domagojaca, koji su bili na duhovnoj vježbi u drugoj grupi. U sredini su prior zagrebačkog dominikanskog samostana o. Markulin Knego, koji obično vodi domagojske duhovne vježbe i o. Sibe Budrović, koji je vodio duhovne vježbe ovogodišnje druge grupe.

KATOLIČKO AKADEMSKO DRUŠTVO SV. ĆIRILA I METODIJA. Kada se govori o našim društvima vrlo često možemo govoriti o desetgodišnjicama, petnaestgodišnjicama, dvadesetgodišnjicama. Dokaz, da naš pokret nije nikakova efemerna pojava, već, da on hvata dubokog korijena, te da se stvara tradicija tako zvanog kulturnog i socijalnog gibanja. Eto i naši Ćirilometodaši već slave devet godina svoga rada, a do godine će već slaviti desetgodišnjicu. Ta će desetgodišnjica biti i te kako značajna. Padati će u red jubileja »Luči« (25 god.) i Lige (10 godina). Tako će naš pokret slaviti čitav niz lijepih datuma. Početkom marta je održana glavna skupština, na kojoj su podneseni izvještaji o društvenom radu. Vidjelo se naročito to, da se društvo bavi time kako bi u Beogradu uhvatilo što većega korijena i stvorilo si domaći podmladak. U tome smjeru idu društvena nastojanja za ostvarenjem što jače srednjoškolske organizacije. Osim toga društvo se brine i za organizaciju radnika. Društvo je na ovoj skupštin dobilo novoga duhovnika u osobi O. Petra Vlašića, beogradskog kanonika, velikog prijatelja društva, kao i katoličkog đačkog pokreta uopće. Zaključeno je da se prvih dana Velikog Tjedna obave duhovne vježbe. Iza toga izabran je novi odbor, koji je ovako sastavljen:

Predsjednik, veleč. Ivan Sekula, stud. phil., — potpredsjednik Tine Kušar, stud. med., — tajnik Pero Lisičar, stud. phil., — blagajnik Kamilo Rudeš, stud. forest, — knjižničar Ružica Rafaz, stud. phil., gospodar: Šimun Kordić, stud. med., revizori: Jago Zorić, stud. inr. i August Ruter, stud. med. delegat kod zanalija: ing. Luka Krstinić senior i Andrija Glavač, stud. tehn.

DESETGODIŠNJICA J. K. A. D. »KREK« U PRAGU. Dok su Hrvati i Slovenci još bili pod austrijskim gospodstvom, a to je bilo za vrijeme osnutka i prvog zamaha našega pokreta, mnogo je veći broj studenata studirao po stranim universama, nego što je to slučaj danas, kada smo u svojoj narodnoj državi. Poznata je činjenica, da je naš đački pokret zapravo započeo u Beču. »Hrvatska« je dulje vremena imala jači položaj nego »Domagoj«.

Razumljivo je tada, da smo prije rata imali više katoličkih akademskih društava nego danas. Tako smo izmedju ostalih imali pored »Hrvatske« u Beču, i društva u Budimpešti i Grazu, i »Dan« u Pragu. »Dan« je postojao četiri godine, a zatim je nestao početkom svjetskoga rata. Odmah poslije prevrata našlo se opet u Pragu više studenata, koji su osjećali sa katoličkim pokretom, pa bilo to hrvatskim ili slovenskim. Ti akademičari su osnovali društvo, kojemu su uzeli ime »Krek«. To je ime samo za sebe program. Društvo se održalo kroz 10 godina i uživalo je uvijek medju katolicima u Pragu dobar glas. Iz društva je potekla inicijativa za osnivanje Ćirilo Metodijske Lige, te je učestvovalo kod reorganizacije Češka Liga Akademicka. Društvo ima udjela kod priprema za svetovaclavske proslave. Njegovi članovi su preveli na hrvatski i slovenski jezik knjigu o sv. Vaclavu, koja će doskora izaći. Društvo ove godine sprema proslavu svoje desetgodišnjice u većem stilu. »Luč« se pridružuje brojnim čestitkama.

IX. KONGRES FRANCUSKOG KATOLIČKOG ĐAŠTVA. Tu skoro je (1. 2. i 3. veljače) Savez francuskih katoličkih đaka (La Federation Française des Etudiants Catholiques) držao svoj godišnji kongres u Bordeaux-u. Kongres je uspio u svakom pogledu. Rad, veselje i želja za suradnjom i jedinstvom svih, dali su pečat ovomu sastanku. Bila su reprezentirana 32 udruženja s 4.800 katoličkih sveučilištaraca iz čitave Francuske; i pet drugih naroda (Belgija, Španija, Luksemburg, Rumunjska i Čehoslovačka) poslali su svoje delegate u znak simpatija i suglasnosti.

Na sjednicama se osobito raspravljalo o unutarnjoj organizaciji francuskog đaštva namjerom, da se različite grupe Federacije čim više zbliže u suradnji i srdačnosti. Odlučili su, da u tom izdaju jedan Godišnjak (L'Annuaire), kojim počinju odmah ove godine.

Raspravljali su također o materijalnoj pomoći đacima i u tom su smislu stvorili korisne odluke.

Na koncu su raspravljali o svom mjesečniku »L'Etudiant Catholique«.

Kongres su zaključili svečanom svetom Misom, pod kojom je govorio Msgr de la Serre, pro-recteur de l'Institut Catholique de Paris. U svojoj ekzorti naglasio, da đaci moraju tražiti kršćansku istinu, koja je jedina kadra da spasi inteligenciju od skepticizma i diletantizma, jer ona oslobađa dušu od svakog nemira i svake zaraze: Veritas liberabit vos.

Na banketu, kojemu su prisustvovali i crkveni dostojanstvenici, naglašavali su jednodušnost i lijepe rezultate, koje je ovaj Savez kroz zadnjih osam godina postigao. (»La Vie Catholique«).

Ivo B. Sumić.

ĐAČKA POZORNICA

JEDAN DOBAR KOMAD ZA NAŠA DRUŠTVA. Mlada organizacija srednjoškolaca »Domagoj II.« u Zagrebu (Maksimir) priredila je ove školske godine već tri zabave, i svaki je put njezin nastup bio ovjenčan potpunim uspjehom. Od izvedenih stvari najviše se je svidjela Guesdonova drama u 1 činu »Lutka«, koju je nedavno tiskala knjižara »Narodne Prosvjete« u Zagrebu. Naša slika prikazuje jedan prizor iz te dražesne i dirljive stvarce, koja je bila dosad izvedena i u Splitu, a evo joj i sadržaja.

*

Krvava je godina 1793. Revolucija drma Francuskom, koja grezne u krvi i plamenu. Razulareni i pobješnjeli puk divlje progoni više staleže i ko klasje pod kosom padaju glave plemstva. Ni markiza de Vaudreuil nije minuo opći udes: pobunjeni kmetovi za pališe mu dvorac i ubiše suprugu. On sam spasio se nekim čudom s kćerkicom Helenom. Odlučio je, da se prokrade u Englesku, ali ne hoteći da nježnu djevojčicu izvrgne naporima bijega i progonstva, povjeri je svojoj kmetici Maryonne. Ova je srdačno primi, i mala Helene, prerušena u seljanku, živi odsad skromno i skriveno u kolibici starice. Ali grof nije mogao da živi bez svog djeteta i jedne noći, ne mareći za opasnost, kojoj se izlagao, prebrodi Kanal i dođe u Maryonninu kolibu. Ušavši k Heleni, koja je mirno spavala, poljubi je i metne joj na krevetić dar, lijepu lutku, a onda se sakrio na tavanu da čeka slijedeću noć za povratak. Ujutro je Helene našavši lutku pomislila, da joj je to donio mali Isus (jer je bio Božić) i sva sretna pokazuje dar svima, čak i jednom republikanskom časniku, koji se sa svojom patrolom svratio slučajno na odmor u kolibu. U lijepom dijalogu, koji nam otkriva dobro srce časnika opazi on na lutki marku: London, nasluti odmah, što je na stvari i naredi da se pretraži kuća, jer tu mora da krije jedan plemić. Ali i Helene je najednom razumjela da je »mali Isus« bio njezin tata i da će ga radi nje sada vojnici

odvući i ubiti, pa u očajnom strahu pograbi svoju lutku i turajući je u ruke vojniku izmuca kroz plač: »Oh, uzmite je i ponesite svojoj kćerkici . . . recite joj, da joj to ja šaljem . . .« U duši vojnika zametnula se teška borba između dužnosti i čovječnosti. Ali samo začas: opora vanjština i republikanska uniforma krila je očinsko srce, ono nije moglo da odoli djetetu, koje je molilo za život svoga tate . . . I on je ganuto poljubio malu Helene i otišao s vojnicima — markiz je bio spašen! . . .

Ovo je sujet »Lutke«, kako vidite, zanimiv i efektan. Stvar je osim toga i literarno vrijedna: tipovi su u njoj izrađeni psihološki tačno, a dialog živ i prirodan.

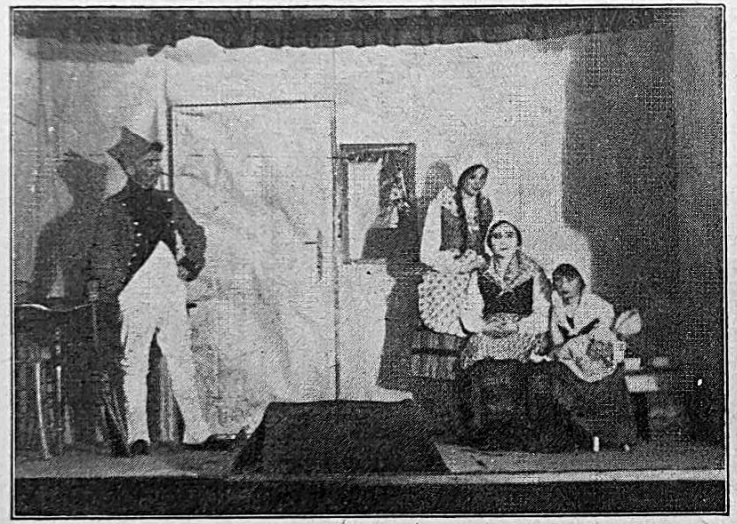

Jedan prizor iz »Lutke«.

Koliko li na pr. dražesnog realizma u razgovoru djevojčica, i kako je uspio lik narednik Metzger, bučan i surov ratnik, tipična figura klasičnih francuskih »grognona« ili naših »graničara«, koji regbi žive samo za ratno klanje i već pojavom svojom straše, a tamo je dovoljno ime njihove kuće ili djeteta, da im suza zacakli o oku.

Maksimirski glumci izveli su ovu dramu možemo mirne duše reći — savršeno. Taj je uspjeh bio plod dugog i marljivog vježbanja i izgrađivanja stvari, jer »Lutka« nema mnogo lica ni promjena, čitav efekat leži u dobroj interpretaciji dijaloga, a to je najteže (Diletanti obično svaki duži dijalog, ma kako dobro pisan bio, naprosto upropaste bjesomučnim šetanjem po pozornici i posve bezbojnim recitovanjem . . . na pamet naučene lekcije.) Sva četiri lica bila su odlična i zaslužuju da se pohvale. Uspjehu je dakako mnogo doprinijela ispravna i precizna režija gdice M. B. Ovako lijep uspjeh »Lutke« morao bi potaknuti naša društva da je svi izvedu, tim više što oprema ne stavlja velikih zahtjeva, a k tome je prevadač komad tako udesio da ga mogu igrati i samo muška lica. Trud će se oko spremanja svakako isplatiti, jer je dramica uistinu dobra. S. R.

»MLADA JUNAKINJA NE LAŽE«. Pokret »Mladih Junaka« zauzima sve više maha. Mnoga naša društva organizuju svoj podmladak na bazi pravila i iskustava organizacije »Mladih junaka«. Mladojunačke čete postaju sve brojnije. Njihove vođe osjećaju potrebu, da se ti naši najmladji pojave pred javnosti, da svojim roditeljima prirede par ugodnih časova. Vrše se pjevački pokusi, uče deklamacije i sl. Ali još to nije dosta. Traže se i dobri igrokazi. Nažalost tih je tako malo, koji bi zgodno odgovarali »Mladim Junacima«. Zato se i desilo, da su zagrebački »Mladi Junaci« kod svoje skorašnje priredbe morali da se obraćaju na sve strane. Napokon se odazvala č. s. Bernardina Horvat, koja je poznata sa svojih stvari pisanih za društvenu pozornicu (»Mali vrtec ograjen« doživio je golem uspjeh), te je ona napisala komad »Mlada junakinja ne laže«. Taj su komad

po prvi put izvele »Mlade Junakinje« župe sv. Blaža u Zagrebu. Sadržaj je vrlo jednostavan i vrlo jasan. Mlade junakinje junački podnose ruganje svojih drugarica i pokažu se u danoj im prigodi tako plemenite, da osvajaju svoje drugarice, te i one postaju također »Mlade Junakinje«. Stvar je scenski vrlo dobro postavljena i uvjerljiva. Na djecu je silno djelovala, a također i na njihove roditelje. Iza ovoga komada mnogo je dijete zaželjelo, da se i ono upiše u »Mlade Junake«. Prema tome komad je vrlo zgodan za propagandu, osim toga može odlično poslužiti, da ispuni jednu tačku i najboljega programa. Upozoravamo na ovu stvar naša društva. Napominjemo, da je stvar zgodna i za muške uloge. Uvjereni smo, da će svatko tko se odluči na izvadanje ove stvari biti vrlo zadovoljan. Svakako se ne smije zaboraviti, da je potrebno, da stvar bude dobro prostudirana i da se kod svega toga postupa smišljeno i metodično. Najbolje je da se režiseri ravnaju po uputama u prošlome broju »Luči«. I. B.

DOMAGOJSKA DILETANTSKA SEKCIJA. Prilikom domagojske pokladne zabave bile su diletantskoj sekciji Domagoja povjerene dvije vrlo važne tačke dnevnoga reda. Sekcija je to izvršila na opće zadovoljstvo. Davane su dvije aktovke: Nušićev »Analfabeta« i Chiarellijeva »Miss Venezia«. Dok je Nušićeva stvar onako opora i sirova, sa pučkim humorom, koji golica i nasmijava, dotle je Chiarellijeva stvar sasvim drugoga žanra. Jedna nas stvar prenosi u jednu palanku; glavno je tamo lice neki sreski, koji nezna ni to što znači riječ analfabeta, dok se druga stvar zbiva u Veneciji, u kući kroz čije prozore na časove prodiru valovi glazbe i buke sa Lida. Amo serenada, a tamo denuncijacije i nagađanje što znače najobičniji internacionalni izrazi.

Treba priznati, da su glumci osjetili, da su to dva svijeta, koja se moraju sasvim drugačije prikazati. Nušićeva komedija je odigrana sa mnogo realizma i uspjela je da nasmije publiku. Izvađači, kao i auktor nisu drugo ni željeli. Chiarellijeva stvar je tražila mnogo više. Ona nam se ne nuda gotova. Trebalo je posla i dok se stvar »otkrije« i prevede. Trebalo je postaviti na pozornicu na pravi način. Sve to je bilo povjereno domagojcu Rabadanu, koji je sve to riješio na opće zadovoljstvo. Dapače istakao se i kao dobar glumac. Sadržaj je dosta ležeran i lak, te je loša izvedba mogla stvar vrlo lako upropastiti. Međutim u domagojskoj izvedbi je na nekim mjestima tempo ubrzan. Praznine su ispunjene sa zgodno umetnutim glazbenim improvizacijama. Glavna lica bila su dosta dobro izrađena. Ispred naših očiju prošlo je par prizora, u kojima je taština jedne žene, koja je izabrana za »Miss« doživljuje slom sa spoznajom, da su njezin muž i njezin prijatelj bili oni, koji su nju »izabrali«. Stvar aktuelna i nije bez nikakove pozadine. Kad bi se htjelo natezati mogla bi se čak iznaći kakova tendenca. Svakako je vrlo poučna za mnogi i mnogi umišljeni mozak, a ipak kako se vidi bez većih komplikacija i običnih trikova, a uza sve to se vrlo ugodno gleda. Što je važno, bila je sasvim u stilu i spadala je pred elitnu publiku domagojskih zabava. Drago nam je, da možemo i ovom prilikom registrirati jedan solidan uspjeh domagojske diletantske sekcije. I. B.

SREDNJOŠKOLSKI LISTOVI

»CVIJET — VISOKO«. Malo koji od srednjoškolskih listova što su se pojavili kod nas pokazuje toliko upornosti i stalnosti, koliko »Cvijet«. U dva ovogodišnja dvobroja sabrano je toliko toga, da je čovjek upravo prisiljen, da o svemu tome progovori. Drugovi u Visokome imaju tako širok krug interesa, da upravo čovjeka zapanjuje.

Oni, onako mladi i iskreni, pišu o stvarima, koje se ne pretresaju u katoličkoj štampi. Prema njihovom pisanju je teško zauzeti određen stav. Zato sam se i žacao, da pišem o prvoj svesci »Cvijeta«. Međutim kad sam dobio novi svezak osjetio sam, da je red, da se prekine sa šutnjom i da se reče o »Cvijetu« iskrena riječ. Ujedno si pridržajem pravo, da o nekim stvarima, naime isključivo o onim, koje bi mogle izazvati polemike, uopće ne govorim. »Luč« je nastojala, da uvijek prelazi preko takovih stvari, pa će i sada biti dosljedna. Neka drugovi u Visokome ne shvate slabo ovu rezervu, koja je potrebita, ako se zna, da ima ljudi, koji su spremni posegnuti i za srednjoškolskim listovima, kada žele da nekome naškode.

U prvom redu što se zapaža kod »Cvijeta«, to je njegovo jasno stanovište. Ne treba se mučiti, da čovjek dozna što »Cvi-

jet« misli o pojedinim pitanjima. On je odlučno uz ideje, koje zastupa »Luč«, pak nam je i radi toga naročito simpatičan. Možda nijedan srednjoškolski list do danas nije toliko pisao o problemima koji se nameću katolicima, koji iskreno hoće, da se orijentišu prema modernom načinu apostolata, koliko baš ovaj list. Drugovi oštro sude i pišu, pak je kako rekosmo potrebno, da se ogradimo od nekih stavaka, ali mora se sa druge strane priznati, da oni k problemima prilaze sa puno ljubavi i što je najzanimljivije, nastoje da stvore svoje vlastito mišljenje. U tome je smjeru vrlo interesantan članak u broju 3—4. »Trzavice u katoličkom pokretu i naša organizacija«. Tu drug Vatroslav Vidaković traži posebnu orijentaciju za svečeničke kandidate. Njegovo je izlaganje vrlo zanimljivo i pokazuje puno ljubavi za samu stvar. Takovi su i ostali članci ovoga smjera.

Osim članaka o katoličkom pokretu u užem smislu imamo i druge vrlo zanimljive članke, kao »Seoska inteligencija« V. Vidakovića, te »Socijalno pitanje u svijetlu apstinencije«, od istoga pisca, »Selo i knjiga« Franje Duvnjaka, »Prije 450 godina« od B. Šapina.

Beletristika je vrlo obilno zastupana i to sa razmjerno dobrim prilozima »Datumi jednog bolesnika«, to je vrlo dobra stvar. Od ostalih stvari spominjemo »Zašto« D. Simića, »Na Savi« M. V. Pudića, »Životni intermezzo« od Tell-my, »Priča sa staroga mosta« Dragomira Prpića, »Iz moga kraja« od V. I., »Kad majčino srce puca« od Domagoja, »On je dobar« od K. Karina. Nisu spomenute stvari naklapanja bez misli i prazno nabacivanje fraza. Sve je tu na svome mjestu i zgusnuto. Dakako da nije sve bez mana. Ima običnih pogrešaka svih početnika, ali je sve to za dob suradnika vrlo dobro i uspjelo.

Pjesnici su »Cvijeta« Veselly, Dragoljub Seljak, Dragomil Prpić, Alojzije Pavlović, Vilko Zdenčić i Mato Tepeluh. Stihovi su redovito pravilni, često se odvajaju od prosječnosti dačkih listića. Kad bi imao više prostora donio bi neke pjesme u »Luči«, da se vidi što drugovi iz Visokoga znadu. Neke su strofe vrlo uspjele.

Za mlade ima »Cvijet« rubriku »Cvijetić«, koja je naročito u drugoj svesci obilna. Znak, da se za »Cvijet« interesuju i mladi drugovi. U rubrici »Iz naroda« ima par zgodnih stvarčica. Feljton je dosta obilan i aktuelan. Uz dobre prikaze knjiga imamo tu teoretske članke, kao i prikaz Schuberta.

Kako se vidi i »Cvijet« se popeo do velike visine. Visočki đaci razvijaju velik rad. Oni su sa čitljivim stvarima ispunili sedamdesetak stranica velikoga formata i to na krasnom papiru i — tiskano . . . Tako, da se čitav list vrlo prijatno doima. Unutarnja tehnika dosta je dobra. Naslovna strana nešto zaostaje, što je šteta, jer je omot inače dosta dobar. Ne znam u čemu je stvar sa naslovnom stranom, ali vjerojatno je neprilika u tome što drugovi imadu na raspolaganje malen broj vinjeta i slova.

Uredniku Matoševiću treba priznati, da je listu umio dati mnogo života i duha. Također mu treba priznati, da su njegovi uvodnici upravo mala remek djela jasnoće i zbijenosti, bez dugoga fraziranja. Svaki njegov uvodnik je i mali program. U posljednjem želi »Svim drugovima širom domovine Mir i Dobro«. I mi njemu kao i svim suradnicima uzvraćamo sa »Mir i dobro« uz želju, da »Cvijet« samo junački nastavi ovako lijepo, kako je uputio. Na kraju urednik »Luči« moli drugove, da uvaže razloge, koje j spomenuo na početku. To je jedini razlog zašto je ovoliko čekao sa ocjenom »Cvijeta«. I. B.

OVAJ BROJ izlazi na nešto većem broju stranica i sa većim brojem slika, nego obično, radi toga da na vidan način proslavimo blagdan Kristova Uskrsnuća. Ovo je sedmi ovogodišnji broj. Potrebno je, da to naglasimo, jer se neki naši pretplatnici obraćaju na upravu pitajući, što je sa petim brojem. Mi smo već u prošlom broju javili, da je božićni broj bio zapravo dvobroj, te je imao nositi na omotu oznaku: »Broj 4. i 5.«. Međutim to je pomutnjom izostalo. Zato molimo, da se to sada uvaži.

POŠTANSKE UPLATNICE priložemo ovom broju »Luči«. Svi naši pretplatnici i vrijedni povjerenici neka se sjete, da je vrijeme poodmaklo i da oni moraju ozbiljno misliti na izvršenje svoje pretplatničke dužnosti. Svaki onaj, koji odugovlači sa plaćanjem pretplate time indirektno škodi »Luči«, jer je sili da se utječe kreditu, koji je danas i te kako skup. Zato je dužnost svakoga savjesnoga pretplatnika, da nastoji da svoje obaveze izvrši čim prije. Ne može se sada našoj upravi prigovoriti, da je škrtarila sa svojim pretplatnicima. Dosada je izašlo sedam brojeva na 16 araka, i ako smo obećali, da će »Luč« izlaziti redovito na dva arka. Osim toga »Luč« ima vrlo skup omot, kakovog ima malo koja revija u našoj državi.

FERNY — »Ah vi crne misli« i »Svrni pogled strasni...« odaju literatu i pisca boljih kvaliteta. Smetaju mi međutim neke formalne nedotjeranosti pak ih zato neću uvrstiti. Čuvaj se nekih zastarjelih ili nezgodnih izraza (»eter sivi ruje«!?, »zlobne i proklete srdnje«, »lutajućeg stvora«, »sve milote Tvoga«, »miriščuje«). Ja mislim, da će Tvoji stihovi dobiti potrebnu svježinu i čitkost.

I. ML. — ZAGREB. U prošli broj je ušla jedna Tvoja pjesma. »Zimske priče« nije loša stvar, ali smetaju mi neke formalne pogrješke. Tako se neugodno doimlju neki deminutivi (izrazi: nojca, pričica, čarne družice, šarno cvijeće, rosne ružice), kojima pjesma vrvi. Razmišljao sam, da li bi pjesmu uvrstio obzirom na njenu posvetu, jer znam da bi Te time obradovao, ali uvjeren sam da ćeš Ti i bolje stvari posvetiti svojoj baki, koje će doći u Luč. Tebi i svim ostalim suradnicima i ovom zgodom moram reći, da svi oni, kojima ne uvrstim stihove, za koje oni misle da su dobri, krivo misle, da su tu po srijedi neki moji kaprisi, već je to redovito radi njih samih. Naime svima onima, koji se bave perom, često bi bilo drago, da im neke stvari nisu uopće tiskane. Ja zato svima onima, koji obećavaju, da bi mogli pisati dobrih stvari ne uvrštavam one radove, koji su često i bolji od nekih početničkih radova, koji ulaze u »Luč«, baš radi njih samih i jer od njih čekam i boljih radova. Osim toga, neka si nitko ne umišlja, da svaka njegova stvar mora biti i tiskana. Pa napokon, mislim, da nitko nije toliko umišljen, da bi mislio, da svaka njegova zlata vrijedi. Priznajem, da ukus urednika nije niti izdaleka nepogrešivo mjerilo. Dapače često se događa da krivo sudi. A nije bome ni čudo. Često se dogodi, da n. pr. i meni, da moram jedne večeri pročitati nekoliko desetaka pjesama. Bome tada sudovi ne mogu biti najispravniji.

Međutim ne zamjeri, da je ovo sve pod Tvojim imenom, jer se ovo odnosi mnogo više na druge nego na Tebe, te sam baš radi toga ovo napisao kod Tvoga imena. Osim ovoga dugujem Ti još jedno pismo. Mir Božji!

GIUSEPPO. Sam priznaješ da si početnik. Dakle znaš što je tvoja dužnost. Moraš marljivo vježbati i kada napišeš tucet pjesama izaberi tri četiri najbolje i pošalji mi, da vidim na čemu si. I sam ćeš razumjeti da iz dvije početničke pjesmice ne mogu mnogo zaključivati. Da vidiš, da se nisi zaludu mučio uvrštavam jednu pjesmicu. Inače sa Tvojim pseudonimom nisam baš oduševljen. Živio mi!

I. B. NEVISTIĆ. Od tebe sam primio dosta dobru stvar. Međutim ona još nije za »Luč«. Javi se opet doskora, pa nije isključeno, da ako budeš marljiv svoje ime vidiš već u narednom broju »Luči«.

IVAN MUSIĆ. Tvoje mi stvari stižu nešto prekasno. Mislim, da je od poslanih stvari jedino ona crtica dobra za »Luč«. One dvije pjesme nešto su slabije. Ne znam u kojem si razredu, pa Ti ne mogu reći ništa definitivno, u koliko se to uopće može, ali svakako će me radovati, ako mi se opet javiš.

LAV KOZOS. U posljednji čas primam dvije Tvoje stvari. Pregledao sam ih u brzini. Prema prvome mi utisku izgleda, da nisi dovoljno pazio na formu, te se stihovi često rasplinu u prozi. Međutim ima i vrlo dobrih mjesta. Molim Te, da mi odmah pošalješ još nešto, jer bi u narednom broju rado vidio i Tvoje ime.

PRIPALSKI. Ti ne zaboravljaš »Luči«. I ako okasno ipak su mi Tvoje stvari dobro došle. Crtica U Jeseni nekako ne spada u proljeće, ali eto prepustimo jeseni i proljeću, da oni naprave neki kompromis. Mir Božji!

U POSLJEDNJI ČAS je stiglo uredniku više pošiljaka, što je i razumljivo, jer su drugovi tek nedavno dobili posljednji broj. Svima se ne može odgovoriti, jer uredništvo mora biti zaključeno dosta rano. Zato drugovi, koji žele da im stvari uđu u naredni broj moraju svoje radove poslati čim prije.

DJAK — OSIJEK. Primio sam jednu kartu sa ovakovim potpisom. Ako pisac želi da dobije pošten odgovor, mora pošteno javiti i svoju adresu. Ako se čovjek na nekoga obraća, a još u ovakovme poslu, mora se i tu držati najobičnijih forma pristojnosti, pa se predstaviti. Međutim možda i to spada među »popovske kreposti«.